

Eläinavusteista työskentelyä sosionomin koulutuksella

Jasmin Nietula & Virva Poutakivi

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Eläinavusteista työskentelyä sosionomin koulutuksella

Jasmin Nietula & Virva Poutakivi

Sosiaaliala

Opinnäytetyö

Kesäkuu, 2020

Laurea-ammattikorkeakoulu

Tiivistelmä

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

Nietula, Jasmin & Poutakivi, Virva

Eläinavusteista työskentelyä sosionomin koulutuksella

Vuosi

2020

Sivumäärä 48

Tämän opinnäytetyön aiheena oli eläinavusteinen työskentely sosionomin koulutuksella.

Opinnäytetyön pääkysymykset olivat:

- Miten sosionomin koulutuksella voi työskennellä eläinavusteisesti?
- Minkälaisia eläinavusteisia palveluita Suomessa on tarjolla?

Opinnäytetyön aihe oli tärkeä eläinavusteisen työskentelyn ja sen mahdollisuuksien tunnettavuuden lisäämiseksi. Tarve tutkimukselle nousi yhteistyökumppaniltamme Green Care Finland ry:ltä. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena teemahaastattelun keinoin kuudelle sosionomille.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa avattiin sosionomin koulutusta ja ammatillista osaamista sekä Green Care -menetelmien ja eläinavusteisen työskentelyn luokitteluperiaatteita. Teoriaosuudessa käsiteltiin myös eläinavusteisen työskentelyn tilannetta Suomessa. Lisäksi yhdessä kappaleessa nostettiin esille tutkimustuloksia eläimen vaikutuksista ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin.

Tutkimuksen tulosten perusteella sosionomilla on mahdollisuus toteuttaa eläinavusteista työskentelyä laajasti eri asiakasryhmien kanssa eri menetelmin. Tulokset kertoivat myös siitä, miten Suomessa oli jo saatavilla hyvin erilaisia eläinavusteisia palveluita, ja miten eläinavusteisen työskentelyn kenttä on jatkuvan kehityksen kohteen.

Tulokset vahvistivat uskomusta siitä, että eläinavusteinen työskentely tuo sosionomin työhön lisäarvoa ja uusia mahdollisuuksia. Eläinavusteisen työskentelyn luotettavuuden, perustelun ja kehittämisen kannalta olisi kuitenkin tärkeää, että uusia tutkimuksia ja kokeiluita tehtäisiin myös jatkossa. Tuloksista nousi myös esille tarve eläinavusteista työskentelyä valvovalle taholle ja yhteneväisemmille koulutuspoluille.

Asiasanat: eläinavusteinen työskentely, sosiaaliala, laadullinen tutkimus

Laurea University of Applied Sciences

Abstract

Degree Program in Social Services

Bachelor of Social services

Nietula, Jasmin & Poutakivi, Virva

Animal-Assisted Intervention in the Education of a Bachelor of Social Services

Year 2020

Pages

48

The subject of this Bachelor's thesis was animal-assisted intervention in the education of a Bachelor of Social Services. Main issues of the thesis were:

- What are the possibilities of animal-assisted intervention for a Bachelor of Social Services?
- What kind of animal-assisted services are available in Finland?

The topic of the thesis was important to increase the awareness of animal-assisted intervention and its possibilities. The need for research arose from our partner Green Care Finland ra. The study was carried out as a qualitative study by means of a thematic interview for six Bachelors of Social Services.

The theoretical section of the thesis described the education of Bachelor of Social Services, professional competence together with the Green Care methods and the classification principles of animal-assisted intervention. The theoretical part also dealt with the situation of animal-assisted intervention in Finland. One section highlighted research findings on the effects of an animal on human health and well-being.

Based on the results of the study, a Bachelor of Social Services can implement animal-assisted intervention extensively with different customer groups using different methods. The results also indicated how a wide variety of animal-assisted services are already available in Finland, and how the field of animal-assisted intervention is under constant development.

The results reinforced the belief that animal-assisted intervention brings added value and new opportunities to the work of a Bachelor of Social Services. However, it would be important for the reliability, justification and development of animal-assisted intervention that new studies and experiments be carried out in the future as well. The results also highlighted the need for an animal-assisted intervention supervisor and more consistent training paths.

Keywords: animal-assisted intervention, social services, qualitative research

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Green Care Finland ry.....	8
3	Sosionomi (AMK)	9
3.1	Sosionomin koulutus ja ammatillinen osaaminen.....	9
3.2	Sosionomin menetelmällinen osaaminen	10
3.3	Sosionomin työtehtävät.....	11
4	Green Care -menetelmät	12
5	Eläinavusteinen työskentely.....	13
5.1	Eläinavusteisen työskentelyn määrittely	14
5.2	Eläimen vaikutus ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin.....	15
5.3	Eläinavusteinen työskentely Suomessa	16
6	Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset	19
7	Opinnäytetyön toteutus.....	20
7.1	Tutkimusmenetelmät ja aineiston keruu	21
7.2	Aineiston analysointi	22
7.3	Eettiset kysymykset ja tutkimuksen luotettavuus.....	22
8	Tulokset.....	24
8.1	Taustatiedot.....	24
8.2	Työssä käytettävät eläimet	25
8.3	Palvelut ja asiakasryhmät	27
8.4	Eläinavusteisen työskentelyn haasteet ja mahdollisuudet	30
8.5	Tulevaisuus	33
9	Johtopäätökset.....	35
10	Pohdinta	36
10.1	Tulosten tarkastelu.....	36
10.2	Opinnäytetyöprosessin tarkastelu	40
	Lähteet	43
	Liitteet	47

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheena on eläinavusteisen työskentelyn toteuttaminen sosionomin koulutuksella. Lähdimme alun perin työstämään eläinavusteisen työskentelyn teemaa opinnäytetyön aiheeksi oman kiinnostuksemme pohjalta. Aihe on kuitenkin tällä hetkellä myös hyvin ajankohtainen, mikä nousee esille niin työmme teoriaosuudessa kuin tutkimustuloksissakin. Lopullinen vahvistus opinnäytetyömme aiheelle ja tutkimuskysymysten muotoilulle tuli yhteistyökumppaniltamme Green Care Finland ry:ltä, jossa koettiin, että tämän kaltaiselle tutkimukselle olisi tarvetta. Tämä opinnäytetyö antaa yhdistykselle tietoa sosiaalialan toimijoiden näkemyksistä eläinavusteisuuteen. Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää mm. taustatietona alan kehittämiseen. Ja sen lisäksi, että haluamme tuoda esille eläinavusteisen työskentelyn mahdollisuuksia, toivomme myös innostavamme muita perehtymään aiheeseen lisää ja ehkä pohtimaan eläinavusteisen menetelmän hyödyntämistä omassa työkuvassa.

Sosionomin ammatti on ihmisläheistä ja painottuu hyvin vahvasti asiakkaiden kohtaamiseen ja heidän tukemiseensa elämän eri tilanteissa. Sosionomin opintojen aikana on opiskelijalla mahdollisuus kerätä osaamistaan laajasti erilaisista työvälaineistä ja painottaa osaamistaan myös tiettyihin elämän vaiheisiin tai haasteisiin. Ensimmäisessä kappaleessa haluamme antaa lukijalle kuvan siitä, että minkälaista osaamista työkentälle lähtevillä sosionomeilla on, millaiset kehittymismahdollisuudet heillä on, ja millaisiin paikkoihin he yleensä työllistyvät. Tämä antaa osviittaa siihen, että minkälaiseen työnkuvaan me haluamme mahdollisesti rohkaista ottamaan mukaan eläinavusteisen työskentelyn menetelmän. Me itse uskomme, että sosiaaliala on mitä oivallisin työkenttä hyödyntää eläimen läsnäolon hyvinvointivaikutuksia osana asiakkaiden kuntoutustyötä.

Neljännessä kappaleessa avaamme lukijalle mitä ovat Green Care -menetelmät eli ammatilliset luontoavusteiset menetelmät, joiden alle eläinavusteinen työskentelykin menetelmänä kuuluu. Kuvaamme myös miten ja millä perustein menetelmät on luokiteltu eri kategorioihin.

Viidennessä kappaleessa kerromme tarkemmin nimenomaisesti eläinavusteisen työskentelyn eri muodoista ja myös niiden luokitteluperusteista. Nämä kansainvälisestikin tunnetut luokittelut on hyvä tuntee, jotta osaa tunnistaa, että minkälaisesta palvelusta oikeastaan on kyse ja mitä se pitää sisällään. Viidennen kappaleen alaluvuissa nostamme myös esille tutkimustuloksia eläimen läsnäolon vaikutuksista ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen, mikä toimii myös yhtenä eläinavusteisen työskentelyn vaikuttavuuden perusteena. Lisäksi avaamme

lukijalle eläinavusteisen työskentelyn työkenttää Suomessa tällä hetkellä; mitä on tähän mennessä tehty ja mitä on kehityksen alla.

Seitsemännessä luvussa paneudumme opinnäytetyön toteutukseen ja käyttämiimme menetelmiin. Tutkimusmenetelmistä ja aineiston keruusta kertovassa kappaleessa kerromme tarkemmin valitsemastamme laadullisen tutkimuksen teemahaastattelu-menetelmästä ja sen käytöstä tätä opinnäytetyötä varten. Avaamme myös tarkemmin valitsemiamme aineiston analysointi- ja tulkintatapoja sekä johtopäätösten perusteita. Lisäksi käymme omassa kappaleessaan läpi tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Haastatteluiden tulokset olemme jakaneet omiin alakappaleisiinsa haastattelurungon teemojen mukaisesti selkeyttääksemme saadun aineiston tarkastelua. Lisäksi olemme kuvanneet tuloksista tehdyt johtopäätökset vielä omassa kappaleessaan.

Viimeisessä kappaleessa pohdimme vielä haastatteluissa nousseita aiheita ja niiden yhteyttä opinnäytetyöemme tutkimuskysymyksiin. Uskomme, että eläinavusteisen työskentelyn kenttä on vielä aluillaan ja paljon uusia työskentelytapoja on vielä kehittymässä tulevaisuudessa.

2 Green Care Finland ry

Green Care Finland ry on valtakunnallinen yhdistys, joka edistää luonnon hyvinvointivaikutuksiin perustuvaa palvelutoimintaa. Yhdistyksen tärkeimpiä tehtäviä on koota luontoavusteisia menetelmiä käyttäviä ammattilaisia yhteen ja jakaa Green Care - tietoa muun muassa verkkosivujen, esitteiden, oppaiden, videoiden ja uutiskirjeiden muodossa. Lisäksi yhdistyksen verkkosivuilta löytyy muun muassa alan ajankohtaisia koulutuksia, tapahtumia ja luontoperustaisia palveluja tarjoavia yrityksiä.

Green Care Finland ry:llä on myös aluetoimintaa ja järjestön alla toimiikin Lapin, Itä-Suomen ja Keski-Pohjanmaan aluejaostot. Aluejaostoissa keskitytään paikallisen Green Care - toiminnan kehittämiseen.

Suomessa luontoavusteinen toiminta jaetaan LuontoVoimaan ja LuontoHoivaan. Green Care Finland ry hallinnoi vuonna 2017 lanseerattuja LuontoVoima- ja LuontoHoiva laatumerkkejä, joiden avulla merkkien saajat voivat korostaa oman palvelun laatua, sitouttaa työntekijät tuottamaan mahdollisimman laadukkaita luontoavusteisia palveluita, ja joiden avulla asiakas voi varmistua Green Care menetelmiä hyödyntävän palvelun laadusta.

Yhdistys kannustaa ja tukee ammattilaisia tuottamaan laadukkaita luontoavusteisia palveluita. Nettisivuilta löytyy selkeän ohjepolun ja eettisten ohjeiden lisäksi myös

esimerkiksi ”kokeiluskooli”, jonka avulla jokainen voi matalalla kynnyksellä testata omaa palveluideaansa.

Yhdistyksen jäseneksi voi liittyä kuka tahansa. Liittyessä saa valita liittykö kannatusjäseneksi, yritysjäseneksi, yhteisöjäseneksi vai henkilöjäseneksi. Jäsenenä on oikeutettu jäsenetuihin sekä osallistumaan yhdistyksen toimintaan oman aktiivisuuden mukaisesti. (Green Care Finland ry, 2020)

3 Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan koulutuspolut, niin kuin ne tänä päivänä tunnetaan, ovat rakentuneet ja muovautuneet vasta viime vuosikymmenten aikoina. (Opetusministeriö 2007, 18.) Sosiaalialan koulutusta toteutetaan kolmella eri koulutustasolla, jotka ovat esimerkiksi lähihoitajakoulutus ammatillisessa koulutuksessa, sosionomikoulutus ammattikorkeakoulussa (myös ylempi AMK) sekä yliopistokoulutukset, jotka ovat sosiaalityö, yhteiskuntatieteen tai valtiotieteen maisteri sekä niiden jatkokoulutukset. (Vuorensyrjä, Borgman, Kemppainen, Mäntysaari & Pohjola 2006.) Tässä opinnäytetyössä sosionomi-koulutuksesta ja sosionomeista puhuttaessa tarkoitamme alemman ammattikorkeakoulun sosionomi-koulutusta ja siitä valmistuneita henkilöitä.

3.1 Sosionomin koulutus ja ammatillinen osaaminen

Sosionomi on ainut ammattikorkeakoulupohjainen sosiaalialan koulutusohjelma, jossa tutkintonimikkeen voi saada. Sosionomi-tutkinnon nimikkeestä löytyy joitain variaatioita, mitä jotkut ammattikorkeakoulut tarjoavat. Diakonia-ammattikorkeakoulu tarjoaa esimerkiksi suuntautumisvaihtoehtoja, joiden kautta opiskelija voi saada kelpoisuuden Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tehtäviin. Laurea-ammattikorkeakoulussa on tarjolla rikosseuraamusalan koulutusohjelma. (Helminen 2014, 10; Opetusministeriö 2007, 22.)

”Sosionomi (AMK) tutkinto antaa laaja-alaisen osaamisen ammattialan tehtäviin” (Helminen 2014, 12). Sosionomin työn ydintä on vuorovaikutus erilaisten ihmisten ja ihmisryhmien kanssa, joilla on jossain elämänvaiheessa tai -tilanteessa erityisen tuen tarve liittyen arjen mielekkyyteen, hyvinvointiin, sosiaaliseen turvallisuuteen tai toimintakykyisyyteen. Työ voi olla niin yksilö-, ryhmä- kuin yhteistyötäkin. Sosionomit työskentelevät eri ammattialoilla asiakkaiden parissa, ja työhön kuuluu vahvasti suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus. (Helminen 2014, 12, Borgman 2006, 159-160 mukaan.) Borgman ym. ovat jakaneet sosiaalialan ammatilliset tehtäväalueet seuraavasti: Kasvatus-, opetus- ja ohjaustehtävät, kuntoutuksen, ohjauksen ja sosiaalisen tuen tehtävät, palvelutuotanto-, ohjaus- ja johtamistehtävät sekä sosiaalityön tehtävät. (Helminen 2014, 20, Borgman ym. 2001, 25 mukaan.)

Opiskeluiden aikana opiskelija voi kerryttää itselleen ydinosaamisen lisäksi erityisosaamista esimerkiksi johonkin ihmisryhmään tai elämäntilanteeseen liittyen omilla opintokokonaisuuksien ja harjoittelupaikkojen valinnoilla sekä tehtävän opinnäytetyön aiheella. Myöhemmin erityisosaamista kerrytetään tulevilla työtehtävissä. Erityisosaamiseen liittyy asiakkaiden ominaispiirteitä ja tuen tarpeita sekä palveluprosessien, työkäytäntöjen ja -menetelmien tunteminen ja kehittäminen. (Helminen 2014, 19, Borgman ym. 2001, 25-26; Murto ym. 2004, 27 mukaan.) Ammattikorkeakoulututkinnon suorittamisen jälkeen osaamista on mahdollista laajentaa avoimen ammattikorkeakoulun opintojen muodossa tai osallistumalla ammatillisiin täydennyskoulutuksiin. Tämän lisäksi on vielä mahdollista hakea ammatillisiin erikoistumisopintoihin tai ammattikorkeakoulujen ylempiin koulutusohjelmiin. (Helminen 2014, 30.)

3.2 Sosionomin menetelmällinen osaaminen

Sosionomin ydinosaamiseen on lueteltu menetelmäosaaminen (Helminen 2014,13). Menetelmäosaamisessa yhdistyvät alan yleisen tietoperustan tuntemus ja tarkempi tietosaaminen, vuorovaikutustaidot, asiakastyön työskentelyvaiheiden osaaminen ja konkreettisten työvälineiden soveltaminen. (Hirvonen, Niiranen-Linkama ja Saksio (toim.) 2015, 6.)

Hirvonen (2015, 15) on jakanut sosionomin menetelmäosaamisen selkeästi viiteen osatekijään, jotka ovat seuraavassa järjestyksessä: yleiset työelämävalmiudet, sosiaalialan ydinosaaminen, työorientaatio ja ihmiskäsitys, työmenetelmät sekä työvälineet.

Yleisiin työelämävalmiuksiin luetaan taidot, joita vaaditaan työelämässä riippumatta siitä, että millä ammattialalla työskentelee. Tällaisia taitoja ovat mm. tietotekniset taidot, kielitaito, projekti- ja kehittämisosaaminen ja valmiudet oppia uutta. Sosiaalialalla nämä taidot eivät kuitenkaan riitä vastaamaan työtehtävien erityisvaatimuksiin, vaan lisäksi ammattilaiselta edellytetään oman alansa ydinosaamista sekä sosiaalialan ydinosaamista. Lisäksi ammattilaiselta voidaan edellyttää työtehtävään liittyvää erityisosaamista, esimerkiksi kuntouttavassa päihde- ja mielenterveystyössä vaaditaan juuri siihen liittyvää ohjaustyön osaamista. (Hirvonen 2015, 15.)

Menetelmäosaamista ohjaava työorientaatio voidaan määritellä monella eri tavalla. Yksi tapa on jakaa työorientaatio seuraaviin toimiin: ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen, kuntouttava sosiaalityö, yhteisötyö sekä rakenteellinen sosiaalityö. (Hirvonen 2015, 16, Karjalainen & Sarvimäki 2005 mukaan.) Erilaiset työmenetelmät vuorostaan jakautuvat eri työorientaatioiden alle (Hirvonen 2015, 16).

”Työmenetelmä on ammatillisten työkäytäntöjen kokonaisuus.” Työmenetelmän voidaan sanoa olevan vakiintuneiden työtapojen ja toimintojen kokonaisuus, joka on myös toistettavissa ja siirrettävissä työntekijältä toiselle. Vakiintumisen taustalla on ammattikunnan käytännön kokemuksia sekä tutkimustietoa. (Hirvonen 2015, 18-19.)

Työvälineet ovat nimensä mukainen välineellinen keino asiakastyöhön. Työvälineet voivat olla teknisiä tai aineellisia, kuten erilaiset haastattelurungot, lomakkeet ja keskustelua aktivoivat kuvat. Työvälineet voivat olla myös erilaiset ohjaustyön tukena käytettävät luovan ilmaisun välineet, kuten musiikki, värit ja luonnonmateriaalit. (Hirvonen 2015, 17.)

Menetelmällinen erityisosaaminen ei näin ollen sisällä vain jonkin työskentelytavan toiminnallista toteutusta. Ohjaajan tulee myös tuntee ohjattava yksilö/ryhmä, niiden erityistarpeet ja voimavarat, tietää kyseisen asiakasryhmän haasteista sekä hallita työmenetelmän ohjaus, omata vuorovaikutusvalmiuksia ja tunnistaa tilanteessa esiin tulevia eettisiä kysymyksiä. Näin ollen menetelmäosaaminen edellyttää sosiaalialan ydinosaamista, ymmärrystä työtä ohjaavan orientaation sisällöistä sekä yleisiä työelämän vaatimuksia. (Hirvonen 2015, 23.)

3.3 Sosionomin työtehtävät

Sosionomin koulutuksesta valmistuneilla on mahdollisuudet työskennellä hyvin laajasti eri työtehtävissä. Sosionomien korkea työllistymisprosentti kertoo myös koulutuksen ajankohtaisuudesta ja tarpeellisuudesta työelämän tarpeisiin nähden. Valmistuneista sosionomeista vain 5,4% on vuoden päästä työttöminä. Tämä kertoo siitä, että sosionomeille on todella kysyntää työmarkkinoilla. (ARENE 2017, 25.)

ARENE:n tekemän selvityksen mukaan (2017, 25-26), sosionomin tyypillisimmät työllistymispaikat ovat lastensuojelun avohuolto ja sijaishuolto tai lasten, nuorten ja perheiden parissa esimerkiksi varhaiskasvatuksessa tai koulussa. Lisäksi työtehtäviä löytyy vanhusten, vammaisten ja aikuistyön palveluista. Työtehtävät liittyvät useimmiten asiakkaiden palveluohjaukseen sekä lasten ja nuorten oikeuksien turvaamiseen.

Suurin osa sosionomeista, jopa 58%, työllistyy kunnan tai kuntayhtymän työtehtäviin, mikä on myös luonnollista, koska ovathan ne myös merkittävimmät sosiaalialan palveluiden tarjoajat. Noin 24% sosionomeista työllistyy yksityisiin yrityksiin, kuten yksityisiin päiväkoteihin ja asumisyksiköihin. 11% sosionomeista työllistyy järjestöihin tai säätiöihin, ja vain 1% työllistyy valtion työtehtäviin. (ARENE 2017, 26.)

Viisi vuotta sitten valmistuneista sosionomeista noin 2% päätyi työskentelemään yrittäjänä. SOTE-uudistusten myötä yrittäjien roolit voivat kuitenkin muuttua ja korostua.

Yrittäjätaitojen kysyntä saattaa uudistuksen myötä kääntyä kasvuun samalla, kun sosiaali- ja terveysalan työvoimatarpeen on myös arvioitu kasvavan tulevina vuosina. (ARENE 2017, 26.)

4 Green Care -menetelmät

Green Care on ammatillinen menetelmä, jolla tuetaan asiakkaita luontoavusteisin keinoin. Peruselementteinä työskentelylle ovat luonto, toiminta sekä yhteisö. Luonto viittaa eläinavusteisuuteen, puutarhalähtöisyyteen, maatilatoimintaan tai muuhun luontoon liittyvään toimintamuotoon. Toiminnalla tarkoitetaan työskentelyn kokemuksellisuutta ja yhteisöllä osallisuutta. Luontoavusteiseen työskentelyyn kuuluu myös ympäristön valinta aina asiakaslähtöisesti. Ohjaajan tulee olla tietoinen asiakkaan resursseista, tarpeista ja tavoitteista, joiden mukaan suunnittelee luontokokemuksen sisällön. Green Care -toiminnan niin hyvinvointivaikutukset kuin tavoitteetkin voivat olla fyysisiä, psyykkisiä tai sosiaalisia. (Green Care Finland ry, 2020, Kahilaniemi ja Löf, 2018, 5.)

Green Care -toiminta on ammatillisena menetelmänä aina tavoitteellista. Sen perusedellytyksiin kuuluu näin ollen myös ammatillisuus ja vastuullisuus. Kaikki nämä kolme tulee olla kiinteästi ja suunnitelmallisesti mukana palveluprosessissa. (Kahilaniemi ja Löf, 2018, 5.)

Green Care-palvelut jaetaan kahteen kategoriaan, jotka ovat LuontoHoiva ja LuontoVoima. LuontoHoivan ja LuontoVoiman-palvelut eroavat toisistaan esimerkiksi asiakasryhmien ja palveluntuottajien koulutusvaatimusten osalta. (Green Care Finland ry.)

LuontoHoiva-palvelut ovat sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen tarjoamia, julkisen sektorin järjestämävastuulla olevia palveluita. Palvelut on suunnattu yleensä sosiaali- ja terveyspalveluiden piirissä oleville mielenterveyskuntoutujille, pitkäaikaistyöttömille, päihdeongelmallisille tai henkilöille, joilla on muita haasteita arjen hallintaan liittyen, ja jotka hyötyvät pitkäjänteisestä työskentelystä. LuontoHoiva-palveluiden tavoitteena on asiakkaiden terveyden, toimintakyvyn, osallisuuden ja arjen hallinnan vahvistaminen asiakkaan hoito- ja kuntoutussuunnitelman mukaisesti. Esimerkiksi luonto- ja eläinavusteinen terapia kuuluvat tähän kategoriaan. LuontoHoiva-palvelun käyttäjä on yleensä eri taho kuin palvelun ostaja. Lisäksi palvelun tuottajalta edellytetään sosiaali- tai terveysalan koulutusta tai yhteistyötä koulutetun toimijan kanssa. Toiminnassa on lisäksi noudatettava sosiaali- ja terveysalan lakeja ja säädöksiä. (Green Care Finland ry., Kahilaniemi ja Löf, 2018, 6.)

LuontoVoima-palvelut taas ovat ennaltaehkäiseviä ja terveyttä tukevia kasvatus-, harrastus- ja hyvinvointipalveluita. LuontoVoima-palveluihin kuuluu myös vahvasti toiminnan tavoitteellisuus. Palvelun tuottajalta ei edellytetä sosiaali- ja terveysalan koulutusta, mutta asiakkailla on monesti erityisen tuen tarpeita, jotka palveluntuottajan täytyy osata ottaa

huomioon. Lisäksi toiminnassa noudatetaan kunkin toimintamuodon lakeja, suosituksia ja säädöksiä. Palvelut ovat tarjolla kaikille, ja maksaja on usein palvelun käyttäjä itse. Moni eläin- ja luontoavusteinen toiminta kuuluvat tähän kategoriaan. (Green Care Finland ry, Kahilaniemi ja Löf, 2018, 6.)

Kasvatusalan- ja pedagogiset palvelut ovat useimmiten LuontoHoivan ja LuontoVoiman välimaastossa. Toimijoiden taustaosaaminen, toimintaympäristö, sekä toiminnan tavoitteet määrittelevät, että kumpaan ne luokitellaan. (Kahilaniemi ja Löf, 2018, 8.)

Ja kuten aiemmin on lyhyesti mainittu, Green Care Finland ry:n kautta on mahdollista hakea omalle toiminnalleen LuontoVoima tai LuontoHoiva -laatumerkkiä. Laatumerkki kertoo palvelun noudattavan Green Care -toimintaperiaatteita ja -laatukriteerejä, ja merkkiä voi hakea joko yhdelle tarjolla olevalle palvelulle tai palvelukokonaisuudelle. (Green Care Finland ry.)

Green Care -menetelmää voidaan harjoittaa missä tahansa, missä luonto on jollain tavalla läsnä. Luonto voi toimia vain ympäristönä jollekin toiminnalle, jolloin luonto toimii rauhoittavana ja kokemuksellisenä tilana tekemiselle, tai luonto voi olla myös tekemisen kohteena tai välineenä. Toiminnan ei kuitenkaan aina tarvitse suoranaisesti tapahtua luonnossa, mutta luonnon elementtejä on oltava mukana, ja toiminnan on aina joltain osin kytkeydyttävä luontoon. Luonto voi myös olla tekemisen kohteena tai välineenä. (Soini, Ilmarinen, Yli-Viikari ja Kirveennummi 2011, 324, Sempik & al. 2010 mukaan; Green Care Finland ry, 2020.) Siinä missä terapeutin ja sosiaalinen puutarhatoiminta, puutarhaterapia, sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja seikkailukasvatus tapahtuvat yleensä suoraan luonnon ympäristössä, voidaan luonnon ominaisuuksia ja materiaaleja käyttää muullakin tavoin. Luonnon elementtejä voidaan esimerkiksi tuoda sisätiloihin, ja voidaan keskittyä niiden tuntuun, tuoksuun, väreihin ja makuun. (VoiMaa! -hanke. Soini ym. 2011, 322.)

5 Eläinavusteinen työskentely

Eläinavusteinen työskentely on hyvin laaja kirjo erilaisia mahdollisuuksia käyttää eläinten läsnäoloa mukana ihmisille suunnattuun toimintaan. Puhuttaessa eläinavusteisesta työskentelystä on hyvä ensin perehtyä erilaisten käsitteiden merkityksiin, jotta ei tule väärinymmärryksiä siitä, mikä työskentelyn tarkoitus on. Toiminnasta kertova käsite myös kertoo jonkin verran toiminnan tavoitteista ja mahdollisesti toimintaa ohjaavan henkilön koulutustaustasta. Kappaleessa 5.1 kerromme lyhyesti erilaisista eläinavusteisista työskentelymuodoista.

Eläinavusteisen työskentelyn yhtenä tärkeänä elementtinä on eläimen ja ihmisen välisen vuorovaikutuksen merkitys ihmisen terveydelle ja hyvinvoinnille. Vuorovaikutuksella on paljon tutkittuja hyötyjä, mistä kerromme kappaleessa 5.2.

Eläinavusteista työskentelyä on toteutettu jo pitkän aikaa ja se on levinnyt yhä laajemmin erityisesti sosiaali- ja terveysalalle. Myös Suomessa eläinavusteisesta työskentelystä on alettu puhua enemmän, mutta työskentelyn raamit ovat vielä ehkä hieman alkutekijöissään. (Ikäheimo 2015, 7-8, Hautamäki ym. 2018, 15-17.) Kappaleessa 5.3 kerromme eläinavusteisen työskentelyn kentästä Suomessa.

5.1 Eläinavusteisen työskentelyn määrittely

Eläinavusteinen työskentely (Animal-Assisted Intervention, AAI) kuuluu Green Care -menetelmiin, ja pitää sisällään useita erilaisia työskentelymenetelmiä, joihin kuuluu tavalla tai toisella mukaan jokin tai jotkin eläimet. Tässä opinnäytetyössä tulemme käyttämään seuraavia termejä: eläinavusteinen toiminta, eläinavusteinen terapia, eläinavusteinen opetus ja eläinavusteinen sosiaalityö. (Kahilaniemi ja Löf 2018, 8.)

Eläinavusteisesta toiminnasta (Animal-Assisted Activity, AAA) puhuttaessa tarkoitetaan yleensä ei-tavoitteellista toimintaa, mikä tarkoittaa, että tavoitteiden toteutumista ei seurata tai dokumentoida (Kahilaniemi ja Löf 2018, 6). Toiminta voi toteutua hyvinkin säännöllisin väliajoin, mutta on yleensä ilmaista ja perustuu vapaaehtoistoimintaan. Eläimen ja toiminnan ohjaajalla on mahdollisesti taustallaan eläinavusteiseen toimintaan ja eläinten ohjaamiseen liittyvää ammatillista koulutusta. Hänellä tulee olla vähintään jonkinlaista perehdytystä eläinavusteisen toiminnan toteuttamisesta ja laitospöivailujen tekemisestä eläimen kanssa. (Ikäheimo 2015, 10.) Eläinavusteista toimintaa ovat esimerkiksi ystävä- ja kaverikoivrien toiminta, joiden kanssa tehdään esimerkiksi vierailuja laitoksiin pöivitämään asukkaiden arkea. (Green Care Finland ry, 2020.)

Toisin kuin eläinavusteinen toiminta, eläinavusteinen terapia (Animal-Assisted Therapy, AAT) on aina tavoitteellista toimintaa ja sen edistymistä seurataan järjestelmällisesti. Hoidettavalla asiakkaalla on myös diagnoosi. (Green Care Finland ry, 2020.) Terapiian toteuttamisella on tarkemmin rajatut raamit ja vaatimukset. Terapiatoiminnassa eläimen ohjaajan tulee olla terveyden- tai sosiaalihuoltolain tai kasvatuksen asiantuntija. Tämän lisäksi hänellä tulee olla eläinavusteisen alan harjoitustutkinto, tai terapiaa toteutetaan sellaisen henkilön ohjauksessa, jolla on tutkinto. Itse terapeutilta tulee löytyä taustalta Valviran hyväksymä ammattinimike, kuten psykoterapeutti, toimintaterapeutti, fysioterapeutti, puheterapeutti tai joku vastaava nimike. (Ikäheimo 2015, 11.)

Eläinavusteinen pedagogiikka eli eläinavusteinen (erityis)opetus (Animal-Assisted Education, AAE) voi olla joko eläinavusteista toimintaa tai terapiaa. Eläinavusteisessa toiminnassa

ohjaajana voi toimia käytettävään eläimeen perehtynyt opettaja koulun tiloissa. Eläinavusteista terapiaa voi toteuttaa oikeanlaisen koulutuksen saanut (erityis)opettaja, jolloin toiminnan suunnitelma ja edistyminen dokumentoidaan. Kouluissa tehtävää eläinavusteista terapiaa toteutetaan useimmiten erityisopetuksen kouluissa ja luokissa. (Ikäheimo 2015, 11.)

Eläinavusteinen sosiaalityö (Animal-Assisted Social Work, AASW) on aina ammatillista, suunniteltua, tavoitteellista ja dokumentoitua (Kahilaniemi 2016, 21). Tämän käsitteen suomenkielinen käännös on haasteellinen, koska sen tulisi kattaa laajemmin sosiaalialan eri puolia ja ammattihenkilöitä eikä vain sosiaalityötä ja -työntekijöitä. Eläinavusteista sosiaalityötä voivat tehdä Valviran hyväksymät sosiaalihuollon ammattihenkilöt. Näihin kuuluvat muun muassa sosionomit, sosiaalityöntekijät, geronomit, lähihoitajat, kodinhoitajat sekä kehitysvammaisten hoitajat. (Terapiakoirakoulutus Keteliinin verkkosivut, 3/2020.)

Eläinavusteisen työskentelyn tueksi on luotu ammattieettisiä ohjeita, jotka turvaavat niin ammatillisena toimivan henkilön riittävän osaamisen kuin ammatillisen ja asiakkaan välisen työskentelysuhteen hyvinvoinnin. Ohjeet tukevat myös asiakkaan, ammattihenkilön ja työskentelyssä mukana olevan eläimen turvallisuutta. (Kahilaniemi ja Löf 2018, 8.)

5.2 Eläimen vaikutus ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin

Eläimet ovat kuluneet osaksi ihmisten elämää jo hyvin pitkään, ja joidenkin eläinlajien rooli on ollut hyvinkin merkittävä. Monia eläimiä on arvostettu suuresti, jopa palvottu jumalien tapaan. Vaikka eläimen asema on vuosien saatossa muuttunut, ja ihmisen ja eläimen välinen suhde saanut uusia merkityksiä, ovat eläimet edelleen tärkeä osa monen ihmisen arkea tänäkin päivänä. Suomessa on rekisteröity jopa yli 600 000 koiraa lemmikkieläimeksi ja vielä sitäkin enemmän kissoja. Näiden lukujen päälle kuuluu vielä lukuisia muita suur- ja pieneläimiä. (Ikäheimo 2015, 5.)

Syitä lemmikin hankintaan on useita, mutta tutkimuksilla on osoitettu, että syyt ovat enemmän tunne- kuin järkiperäisiä. Lemmikien on huomattu aiheuttavan ihmisissä tiedostamattomia tunnereaktioita, ja lähes kaikki näistä tunteista ovat positiivisia. (Honkanen 2013, 16.) Suomen Kennelliiton tekemässä tutkimuksessa koiranomistajuus oli yhteydessä positiivisempaan itsetuntoon sekä myönteisten tunteiden heräämiseen ja ilmaisuun. (Langinvainio 2016, 2.) Lemmikien merkitystä on myös korostettu tilanteissa, joissa ihmisellä on alttius yksinäisyyteen tai eristäytymiseen. Lemmikin on ajateltu korvaavan sisarusten puute tai toimivan ”lähiomaisena” vasta eronneelle tai yksinäiselle vanhukselle. Eläimen ajatellaankin yleisesti korvaavan jokin puuttuva ihmissuhde ihmisen elämässä. Toisaalta on esitetty, että eläimet antavat ihmisille myös jotain sellaista, mitä toinen ihminen ei voi

antaa. Niiden on väitetty tuottavan ihmisessä erilaisia positiivisia psyykkisiä vaikutuksia kuin toinen ihminen. (Sarmicanic 2007, Schuurman 2012, 59 mukaan.)

Ihmisen ja eläimen välistä vuorovaikutusta ja eläinten läsnäolon vaikutusta ihmisen hyvinvointiin on tutkittu paljon. Eläimen positiivista vaikutusta ihmisen terveyteen on todistettu monin eri tutkimuksin (mm. Langinvainio 2016, Wells 2007, Wells 2009.) Eläimen läsnäolon positiiviset vaikutukset näkyvät yllä mainittujen asioiden lisäksi suoraan ihmisen kehon toiminnoissa, kuten stressin oireiden laantumisen, kivun hallinnassa, immuunijärjestelmän toiminnassa ja verenpaineessa. (Langinvainio 2016, 11. Kahilaniemi 2019, 19. Wells 2007.)

Myös eläimen läsnäolon vaikutusta ihmisen mielenterveyteen on tutkittu. Vuorovaikutus eläimen kanssa vähentää merkittävästi masennuksen, yksinäisyyden ja ahdistuksen kokemuksia. Huomattiin myös, että asiakkailta, jotka kävivät eläinavusteisessa terapiassa, oli muita parempi elämänlaatu ja sosiaaliset suhteet. Eläimen läsnäolo voi myös parantaa oppimista. (Kahilaniemi 2016, 19.)

Vaaditaan kuitenkin enemmän kokemusta ja tutkimusnäyttöä, jotta eläinavusteiset menetelmät tulisivat enemmän hyväksytyiksi ja huomioiduiksi ammattilaisten keskuudessa. (Ikäheimo 2013, 8.) Lisäksi eläimen negatiiviset vaikutukset ihmisen terveyteen tulee myös huomioida. Kun ihminen on vuorovaikutuksessa eläimen kanssa, on aina riski allergisiin reaktioihin, tapaturmiin tai eläimestä leviäviin tauteihin eli zoonooseihin. (Wells 2009.) WHO:n määritelmän mukaan zoonoosi on mikä tahansa tauti tai infektio, joka voi luonnollisissa oloissa siirtyä eläimestä ihmiseen. (World Health Organization). Eläinavusteisessa työskentelyssä zoonoosien mahdollisuus tulee ottaa huomioon ja niiden leviämistä tulisi ehkäistä kaikin keinoin. Esimerkiksi hyvä hygienia, eläimen sisäloisien säännöllinen häätäminen tai tutkiminen ja eläimen säännölliset terveystarkastukset madaltavat tautien leviämistä.

5.3 Eläinavusteinen työskentely Suomessa

Eläinavusteisten palveluiden ja erityisesti sosiaalipalveluiden toimintaympäristö on vielä melko uusi tai ainakin kehitysvaiheessa. Eläimien läsnäoloa on hyödynnetty ihmisten toiminnoissa jo kautta aikain, ja tutkimuksellisesti tärkeäksi merkkipaaluksi eläinavusteiselle työskentelylle kerrotaan Boris Levinsonin kirja ”Pet-oriented child psychotherapy” vuodelta 1969, joka käsittelee lemmikkien hyödyntämistä osana lasten psykoterapeuttista hoitoa. Tuon tutkimuksen jälkeen uusia tutkimuksia on tullut paljon ja ne ovat lisääntymään päin. (Ikäheimo 2015, 5.) Suomessa ensimmäinen julkaisu liittyen eläinavusteisiin menetelmiin on vuodelta 1987 Suomen Lääkärilehdestä (Palo 1987, Hautamäki, Ramadan, Ranta, Haapala, Suomela-Markkanen 2018, 15 mukaan). Aiheesta on kuitenkin kunnolla alettu keskustella ja tehdä julkaisuja vasta 2000-luvun alusta alkaen. Vuoteen 2017 mennessä aiheesta oli

kuitenkin tullut Suomessa julkaisuja ammatti- ja aikakauslehtien joukossa vain vajaa kolmekymmentä kappaletta. (Hautamäki ym. 2018, 15.)

Eläimiä on alettu hyödyntämään laajasti eri aloilla, mutta erityisesti sosiaali- ja terveysaloilla sekä kasvatuksen tukena. 2000-luvun alusta lähtien eläinavusteiset menetelmät ovat alkaneet ottaa yhä vakinaisempaa jalansijaa suomalaisessa hoito- ja kuntoutustyössä, kuten myös vapaaehtoistyön piirissä. Esimerkiksi fysioterapeutit ja toimintaterapeutit käyttävät eläimiä erilaisten asiakasryhmien kanssa tukemaan kuntoutusta. Eläimet toimivat myös apuna terapia- ja opetustyöskentelyssä. Hyötyvaikutuksia on mainittu erityisesti autismin spektrin lasten, muistisairaiden ja mielenterveyskuntoutujien kuntoutuksessa. (Ikäheimo 2015, 7-8. Hautamäki ym. 2018, 15-17.)

Vuonna 2017-2018 Kela teki suomalaisille palveluntuottajille kyselyn eläinavusteisesta terapiasta, jossa kartoitettiin muun muassa, että minkälaista eläinavusteista terapiakuntoutusta vastaaja tarjoaa ja minkälaista muuta eläinavusteista työskentelyä vastaaja tekee. Kyselyyn tuli vastauksia yhteensä 70 kappaletta, joista 46 ilmoitti tekevänsä kuntoutustyötä. 23 vastanneista työskenteli Kelan palveluntuottajana, 6 julkisessa terveydenhuollossa, 57 ilmoitti toimivansa yksityisenä palveluntuottajana ja 5 ilmoitti työskentelevänsä jollain muulla toimialalla. (Haapala ja Suomela-Markkanen 2017-2018, 1-2.) Kyselyssä nousi myös esille yhteiskunnallisia haasteita eläinavusteisen työskentelyn toteuttamiseen. Vastauksissa tuli muun muassa esille työskentelyä valvovan tahon puute, joka laatisi työskentelylle yhteiset laatukriteerit, turvallisuusasiakirjat ja turvallisuussuunnitelmat. (Haapala ja Suomela-Markkanen, 2017-2018, 6-10.) Myös Kelan teetättämässä toisessa tutkimuksessa tuli vastaan samantlaisia havaintoja (Hautamäki ym. 2018, 56). Vaikka Green Care ja eläinavusteinen työskentely vaikuttaisi olevan suosionsa puolesta nousussa, ovat työskentelyä ohjaavat yhteiset raamit vielä tekemättä, mitkä tarvitaan suojaamaan sekä asiakkaita, eläimiä että työntekijöitä. Lisäksi palveluntuottajien yhteiset kriteerit ja tilastot toimisivat luotettavana perusteena palveluiden hankinnalle ja työnjaolle (Hautamäki ym. 2018, 56).

Kuten muillekin ammattialoille, myös eläinavusteiselle työskentelylle on kuitenkin luotu ammattieettiset ohjeet. Ohjeita on luotu useampia, ja niitä suositellaan työskentelyn tueksi. Ammattieettisiä ohjeita tarjoaa mm. Green Care Finland sekä Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. (Green Care Finland 2020, Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry - verkkosivut.)

Eeva Kahilaniemi on soveltanut toimintaterapeuttien ammattieettisistä ohjeista, ja Suomen eläinten kouluttajat ry:n eettisistä säännöistä kattavat ammattieettiset ohjeet eläinavusteisia menetelmiä käyttävälle. Näissä ohjeissa määritellään, että asiakassuhde on luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Työntekijän tulee selvittää eläinavusteisten menetelmien soveltuvuus ja

rajoitukset asiakkaalle. Dokumentoinnista tulee huolehtia, lakeja ja asetuksia noudattaen. Vuorovaikutussuhteen tavoitteena on asiakkaan toimintakyvyn edistäminen sekä ylläpitäminen ja asiakkaan edun tulee aina olla toiminnan lähtökohtana. Työntekijän vaitiolovelvollisuutta tulee myös kunnioittaa työskentelysuhteessa, sekä sen jälkeen. (Kahilaniemi, 2016, 27.)

Eläinavusteinen työ on moniammatillista, mutta työntekijä on itse vastuussa oman ammattitaitonsa kehittämisestä ja työssä käytettävien eläintensä koulutuksesta ja soveltuvuudesta. Moniammatillisessa työyhteisössä työntekijän tulee informoida riittävän selkeästi ja avoimesti työnsä sisällöstä. Hän on itse myös vastuussa asianmukaisesta työskentely-ympäristöstä, työnsä laadusta ja omasta työkyvystään. Tästä syystä koulutusten lisäksi suositellaan myös työnohjausta ja mentorointia. (Kahilaniemi 2016, 28.)

Eläinavusteisen työskentelyn toteuttajille, niin työntekijöille kuin yrittäjille, ei ole luotu mitään yhtenäistä koulutusta, joka olisi edellytyksenä sille, että eläinavusteista palvelua voi lähteä toteuttamaan. Erilaisia koulutuksia on kyllä tarjolla aiheen tiimoilta, kuten Green Care -menetelmäkoulutuksia, Green Care palvelutuottamisen koulutuksia, eläinavusteinen valmentaja -koulutuksia, ja paljon muita. Ei ole kuitenkaan luotu yhtenäistä linjaa siitä, mitä osaamista palveluntarjoajalta vaaditaan, jotta hän voi lähteä eläinavusteisia palveluita tarjoamaan. On suositeltavaa, että ammattihenkilö suorittaisi jonkun eläinavusteiseen työskentelymuotoon suunnatun täydennyskoulutuksen ammatillisen koulutuksensa lisäksi, mutta toistaiseksi tämä ei ole vaatimus. Yhteiskunnallisten muutosten seuraaminen on myös työntekijän vastuulla. Hänen tulee olla hyvin perillä oman toimialansa laista ja asetuksista. (Kahilaniemi 2016, 28.)

Eläimen hyvinvoinnista huolehtiminen on myös työntekijän vastuulla ja koko eläinavusteisen toiminnan edellytys. Eläimen tulee olla virkeä ja tasapainoinen, jotta sitä voi käyttää tukena asiakkaiden kuntoutumisessa. (Green Care Finlandin verkkosivut 3/2020.) Ammattieettisissä ohjeissa määritellään myös, että eläimen tulee olla myös hyväkäyttöksinen, peruskoulutettu, turvallinen ja asianmukaisesti rokotettu. Sen koulutukseen on tullut käyttää turvallisia ja positiivisia menetelmiä. Työpäivän aikana ja sen ulkopuolella tulee myös huolehtia eläimen lajityypillisistä tarpeista ja riittävästä levosta. (Kahilaniemi 2016, 29.)

Tällä hetkellä Kuntoutussäätiö toteuttaa tutkimus- ja kehittämishanketta aiheesta Eläinavusteiset interventiot kuntoutuksessa, jonka rahoittajana toimii Kela. Hanke on aloitettu vuonna 2018 ja sen on määrä päättyä vuoden 2020 puolella. Hankkeen tarkoituksena on luoda laatukäsikirja eläinavusteisten interventioiden toteuttamiseen, joka sisältäisi yhtenäisiä toimintaperiaatteita ja kootusti hyviä käytäntöjä eläinavusteiseen työskentelyyn. Hanke toteutetaan yhteistyössä alan toimijoiden asiantuntijoiden kanssa. Hankkeesta toimitetaan julkaisu, jossa ”-annetaan suuntaviivat sille, minkälaisin periaattein

eläinavusteisten menetelmien käyttö on tehokasta ja turvallista asiakkaille, eläimille ja ammattilaisille”. (Kehittämisrahoitusta saaneet hankkeet, 2020.)

6 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset

Tavoitteenamme on opinnäytetyömme avulla lisätä tietoisuutta eläinavusteisen työskentelyn mahdollisuuksista sosiaalialalla ja erityisesti sosionomin tutkinnolla työskenteleville ammattilaisille. Pyrimme vastaamaan Green Care Finlandin hallituksessa nousseeseen tarpeeseen selvittää, että missä ja minkälaisilla menetelmillä sosionomi voi hyödyntää eläimen läsnäoloa työssään. Haluamme rohkaista myös uusia sosionomeja aloittamaan eläinavusteisen työskentelyn.

Pyrimme vastaamaan opinnäytetyöllämme kysymyksiin, että minkälaisia eläinavusteisia sosiaalialan palveluita Suomessa on tällä hetkellä tarjolla sekä minkälaisia palveluita sosionomitaukainen ammattilainen voisi tarjota. Perehtymällä eläinavusteisiin työskentelytapoihin haluamme myös nostaa esille menetelmän hyödyt ja mahdollisuudet sosiaalialan ammattilaisille ja asiakaskunnille, sekä tuoda ilmi menetelmän mukana tulevia haasteita, joihin ammattilaisen tulisi osata varautua.

Opinnäytetyön prosessin aikana haluamme myös itse oppia lisää eläinavusteisesta työskentelystä. Vastaamalla opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiin, kehitämme omia valmiuksiamme lähteä tulevaisuudessa toteuttamaan eläinavusteisia menetelmiä asiakastyössä.

Valitsimme teemahaastattelujen tutkimuskysymykset tarkkaan ja pohdimme, että mitä haluamme milläkin kysymyksellä selvittää. Pyrimme saamaan mahdollisimman laajasti tietoa, jotta kykenisimme vastaamaan kattavasti kahteen päätutkimuskysymykseemme, jotka ovat:

- Miten sosionomin koulutuksella voi työskennellä eläinavusteisesti?
- Minkälaisia eläinavusteisia palveluita Suomessa on tarjolla?

Ensimmäisenä teemana haastattelurungossamme on haastateltavan taustatiedot. Taustatietoja kartoittamalla saamme selville haastateltavan koulutustaustaa, historiaa alalla ja mitä haastateltava tällä hetkellä tekee työkseen. Näistä kysymyksistä saamme vastauksia siihen, että miten ja missä sosionomin koulutuksella voi työskennellä eläinavusteisesti. Lisäksi saamme pienen raapaisun myös toiseen tutkimuskysymykseemme, eli minkälaisia eläinavusteisia palveluita Suomessa on tarjolla.

Seuraavaksi kysymme työssä käytettävistä eläimistä. Tämän teeman vastauksista toivomme saavamme kuvan siitä, että minkälaisten eläinten kanssa työskentely on alalla koettu

mahdollisesti kannattavaksi ja hyväksi vaihtoehtoiksi asiakastyöhön. Kartoitamme eläinlajeja ja eläinyksilöiden soveltuvuutta tai soveltumattomuutta sekä mahdollisia vaatimuksia eläimille. Tämän teeman vastausten toivomme selkeyttävän eläinavusteisesta työstä kiinnostuneelle eri eläinten käytön mahdollisuuksia.

Kolmantena teemana oli palvelut ja asiakasryhmät, josta saamme tarkemmin tietoa haastateltavien tarjoamista eläinavusteisista palveluista sekä asiakasryhmistä, joille palveluita tarjotaan tai voitaisiin tarjota. Näistä saamme hieman kuvaa, että minkälaisia eläinavusteisia palveluita sosiaalialalla on ja kenelle niitä on tällä hetkellä tarjolla. Kysymme myös asiakkaille asetetuista tavoitteista ja eläinten roolista niiden toteutumiseksi. Vastauksista toivomme saavamme kuvaa toiminnan tavoitteellisuudesta ja eläimen merkityksestä.

Eläinavusteisen työskentelyn haasteet ja mahdollisuudet-teeman alla kartoitamme minkälaisia haasteita haastateltavamme ovat kokeneet eläimen tullessa mukaan asiakastilanteeseen ja miten näihin voi varautua. Kysymme myös menetelmän herättämistä ennakkoluuloista sekä eläinavusteisen työskentelyn vahvuuksista ja heikkouksista. Tämän teeman vastausten toivomme selkeyttävän opinnäytetyötä hyödyntävän henkilön kuvaa siitä, mitä eläinavusteisen toiminnan tarjoamisen aloittaminen sosionomilta vaatii ja kuinka helppoa tai vaikeaa eläinavusteisen työskentelyn aloittaminen on. Vastauksista saamme myös materiaalia vastataksemme pääkysymykseen: Miten sosionomin koulutuksella pystyy työskentelemään eläinavusteisesti?

Tulevaisuus-teemasta pyrimme saamaan haastateltavilta näkemyksiä eläinavusteisen työskentelyn tulevaisuudesta ja sosionomin työllistymismahdollisuuksista eläinavusteisen työskentelyn kentällä. Nämä vastaukset antavat lisäaineistoa siihen, miten sosionomi voi työskennellä eläinavusteisesti. Tämän teeman vastauksista toivomme saavamme myös mahdollisesti nostettua esille ideoita lisätutkimuksiin ja haastateltavilta uusia kehitysideoita alalle.

7 Opinnäytetyön toteutus

Seuraavissa kappaleissamme käymme läpi opinnäytetyömme kulkua. Esittelemme tutkimukseen valitun tutkimusmenetelmän sekä kuvaamme aineiston hankinnan ja analysoinnin prosessia. Lisäksi pohdimme myös tutkimukseemme liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tutkimuksen tulosten luotettavuutta.

Ennen toteutusvaiheen aloittamista olimme myös yhteydessä yhteistyökumppaniimme. Lähetimme opinnäytetyön suunnitelman yhteyshenkilöllemme Green Care Finland ry:ssä ja saimme hyväksynnän siitä, että suunnitelma näyttää toimivalta ja vastaa tarpeeseen. Lisäksi

saimme yhteistyökumppanin esittelytekstiin kehitysehdotuksia ja tämän osuuden lähteenä onkin Green Care Finland ry:n verkkosivujen lisäksi myös suoraan yhteyshenkilöltämme saatu tieto.

7.1 Tutkimusmenetelmät ja aineiston keruu

Opinnäytetyön toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena, ja tarkempaan menetelmänä oli teemahaastattelut, jotka toteutettiin eläinavusteista työskentelyä toteuttaville henkilöille, joilla on koulutustaustanaan ainakin sosionomin koulutus. Teemahaastattelurunko (liite 1) sisälsi 5 eri teemaa, jotka rajasivat haastattelua.

Valitsimme tutkimusmenetelmäksemme teemahaastattelut, koska se tuntui luontevimmalta ja toimivimmalta vaihtoehdolta opinnäytetyömme kannalta. Laadullisen tutkimuksen avulla pääsemme tutkijoina kuulemaan haastateltavien henkilöiden omia havaintoja ja kokemuksia käsiteltävistä teemoista. Se myös antaa pääsyn haastateltavien menneisyyteen ja kehitykseen liittyvien teemojen huomioimiseen. (Vilka 2015, 75.) Teemahaastattelu on myös oivallinen menetelmä opinnäytetyöhön tarvittavan tiedon keruuseen, koska sen haastattelurunko on joustava ja se antaa haastateltaville mahdollisuuden ohjata tiedonhankintaa itse haastattelutilanteessa. Haastattelutilanteessa on myös mahdollisuus tarkentaa kysymyksiä ja vastauksia tarvittaessa. (Hirsjärvi ja Hurme 2015, 34-35.)

Virusepidemiasta ja hallituksen antamista rajoituksista johtuen, haastattelut toteutettiin etäyhteydellä niin, että käytössä oli ääni ja videokuva. Jokaista henkilöä haastateltiin yksitellen, ja heille lähetettiin viimeistään päivää ennen haastattelua käytännön ohjeet haastattelun toteutukseen. Haastattelut äänitettiin myöhemmän analysoinnin mahdollistamiseksi, mihin pyydettiin jokaiselta haastateltavalta kirjallinen tai suullinen lupa etukäteen.

Haastattelimme opinnäytetyötämme varten kuutta eri henkilöä, jotka ovat koulutukseltaan sosionomeja. Haastateltaviksi pyrimme löytämään henkilöitä mahdollisimman erilaisista työpaikoista ja asemista, jotta saisimme laajennettua vastausten taustalla olevia näkökulmia. Pyrimme saamaan näkökulmia sekä yrittäjänä, alaisena että vapaaehtoisena työskentelevien näkökulmista. Tätä kautta saimme kartoitettua työskentelyn mahdollisuuksia ja tarjolla olevien eläinavusteisten sosiaalialan palveluiden monipuolisuutta.

Haimme haastateltavia jo aiemmin luoduista kontakteistamme eläinavusteisen työskentelyn kentällä toimivista yrittäjistä, sekä olemalla yhteydessä erilaisiin alan järjestöihin ja keskusteluryhmiin Facebookissa, ja kysymällä niitä kautta halukkaita henkilöitä haastateltaviksi. Halukkaat henkilöt ilmoittautuivat meille sähköpostitse, ja näistä ilmoittautuneista me vielä valikoimme sellaiset, jotka työskentelivät mahdollisimman

monipuolisesti eri sektoreilla erilaisissa asemissa sekä käyttävät erilaisia eläimiä erilaisten asiakasryhmien kanssa. Haastatteluita toteutimme lopulta kuusi kappaletta.

7.2 Aineiston analysointi

Ennen kuin pääsimme kerätyn aineiston analysointivaiheeseen, muutimme äänitetyt haastattelumateriaalit kirjalliseen muotoon litteroimalla. Toteutimme haastatteluiden litteroinnin jokaisen haastattelun jälkeen. Litteroinnin jälkeen siirsimme haastatteluista saadut vastaukset taulukoihin, josta pääsimme itse helpommin vertailemaan jokaisen haastateltavan vastauksia kuhunkin kysymykseen.

Kun haastattelut, litteroinnit ja taulukoinnit oli toteutettu, aloitimme saadun tiedon analysoinnin. Perehdyimme eri analysointitapoihin ja päädyimme siihen, että parhaiten vastauksen tutkimuskysymyksiimme tuo ymmärtämiseen pyrkivä lähestymistapa, jossa käytetään laadullista analyysia ja päätelmien tekoa (Hirsjärvi 2013, 224). Valitsimme olla käyttämättä tilastollisia tekniikoita, koska haastateltavien otantamme oli liian pieni, että tuloksia olisi voinut yleistää. Tämä on tyypillistä laadullisen tutkimuksen aineistolle. Tavallisimpia analyysimenetelmiä laadullisen tutkimuksen aineistolle ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi ja keskusteluanalyysi. (Hirsjärvi 2013, 224.)

Diskurssianalyysi keskittyy tutkimaan kielenkäyttöä ja sitä, miten kielelliset sopimukset ohjaavat ajattelua ja toimintaa. Keskusteluanalyysi taas keskittyy analysoimaan arkipuhetta ja kohteena on yhteisö tai ryhmä, jotka jo tuntevat toisensa. (Hirsjärvi 2013, 225-227.) Kumpikaan näistä ei ole optimaalisin tapa juuri meidän tutkimuksemme, joten päädyimme tekemään analyysin teemoittelun, tyypittelyn ja sisällönerittelyn keinoin. Näiden menetelmien valinta näkyi jo haastattelujen suunnitteluvaiheessa, kun päätimme toteuttaa tutkimuksemme teemahaastatteluina.

Analysoinnin jälkeen siirryimme tulosten tulkintaan ja johtopäätösten tekoon. Pyrimme tekemään tätä mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja harkitsemaan useampia tulkintoja, koska jokainen ihminen tulkitsee asioita eri tavalla, eivätkä ne välttämättä aina kohtaa. Laadimme tuloksista myös synteesejä, jotka kokoavat yhteen pääasiat ja antavat mahdollisimman selkeät vastaukset pääkysymyksiimme. Johtopäätöksemme perustuvat laadittuihin synteeseihin ja pohdimme myös mikä laajempi merkitys tuloksilla voisi olla. (Hirsjärvi 2013, 229-230.)

7.3 Eettiset kysymykset ja tutkimuksen luotettavuus

Opinnäytetyötä suunniteltaessa ja toteuttaessa olemme joutuneet miettimään opinnäytetyöprosessiin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja haasteita. Tässä kappaleessa pohdimme

opinnäytetyön tekoprosessiin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä opinnäytetyömme luotettavuutta.

Luodessamme opinnäytetyöllemme teoriapohjaa, joudumme tukeutumaan runsaasti jo aiemmin julkaistuun materiaaliin ja tutkimuksiin, joihin viittaamme teoriaosuuksissa. Lainauksien yhteydessä olemme olleet tarkkoina, että merkitsemme viittaukset alkuperäisiin lähteisiin oikein ja oikeissa kohdissa, jotta emme syyllisty plagiointiin. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 4.) Toisaalta myös lähteitä valitessa olemme pitäneet mielessä lähdekritiikin ja tarkistaneet lähteen tekijän luotettavuuden ja pätevyyden (Vilka 2015, 64). Tutkimuksemme tuloksia emme myöskään voi yleistää kriitikkömästi, vääristää tai kaunistella. (Hirsjärvi 2013, 26.)

Opetusministeriön asettama tutkimuseettinen neuvottelukunta on laatinut ohjeet tieteellisten menettelytapojen noudattamiseen. Ohjeissa todetaan muun muassa, että tutkimusta tehdessä tulee noudattaa tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, eli rehellisyyttä, tarkkuutta ja yleistä huolellisuutta. Tutkimukseen tulee olla myös hyvin suunniteltu, ja raportoinnin ja toteutuksen tulee olla yksityiskohtaista ja tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla toteutettua. (Hirsjärvi, Remes ja Salovaara 2013, 23-24.) Näihin vaatimuksiin olemme pyrkineet vastaamaan parhaamme mukaan opinnäytetyön suunnittelu-, toteutus- ja raportointivaiheissa.

Jo tutkimusaiheen valinnassa on hyvä miettiä eettisiä kysymyksiä. Täytyy pohtia, miksi tutkimukseen ryhdytään ja kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan. Kiinnitimme tähän erityistä huomiota ja halusimme, että opinnäytetyömme tulee tarpeeseen ja aihe valitaan yhteistyökumppanin kanssa yhteistyössä ja heidän ehdoillaan.

Laadullista tutkimusta tehdessä tulee ottaa huomioon ihmisen itsemääräämisoikeus ja ihmisarvon kunnioittaminen. Tutkimukseen osallistumisen tulee olla vapaaehtoista ja haastateltavalta tulee pyytää kirjallinen suostumus haastatteluun. Tutkimusta tekevien vastuulle jää toimittaa haastateltavalle niin paljon tietoa, että hän voi toimittaa perehtyneesti annetun suostumuksen (informed consent). Tällä halutaan estää ihmisten manipulointi tutkimushankkeissa. (Hirsjärvi 2013, 25.) Kuten jo aiemmin mainittu, haastateltavat lähestyvät meitä sähköpostitse ja ilmoittivat kiinnostuksestaan osallistua opinnäytetyöhön liittyvään haastatteluun. Ennen haastattelun toteutusta me kerroimme haastateltaville, että mitä varten ja missä muodossa haastattelu toteutetaan sekä pyysimme vielä vahvistuksen sille, että saamme käyttää haastattelumateriaaleja jälkikäteen opinnäytetyömme tarkoitukseen. Jokainen opinnäytetyössä esiintyvä haastateltava on antanut meille suostumuksen tähän.

On myös tärkeää, ettei haastateltavaa johdatella haastattelukysymyksissä, vaan ne ovat mahdollisimman neutraalisti ilmaistu. Tulee myös kartoittaa, että jos haastateltavien

osallistumiseen sisältyy riskejä, niin minkälaisia ne mahdollisesti ovat. (Hirsjärvi 2013, 25.) Me pyrimme esittämään haastattelukysymykset niin, että vastaus ei ole annettu missään muodossa itse kysymyksessä, vaan kysymykset ovat avoimia, joihin haastateltava vastaa oman tietämyksensä ja mielipiteensä mukaan. Haastateltavat pysyvät myös täysin anonyymeina tutkimuksessamme, eivätkä heidän nimensä tai työpaikkansa nouse esiin tutkimuksessa. Pyrimme näin minimoimaan haastateltaviin kohdistuvan riskin tutkimukseen osallistumisesta.

Myös raportointiin tulee kiinnittää huomiota. Se ei saa olla harhaanjohtavaa tai puutteellista ja siinä tulee ilmaista selkeästi myös tutkimuksen puutteet. Käytetyt menetelmät tulee kuvata selkeästi ja ymmärrettävästi. (Hirsjärvi 2013, 26.) Pyrimme opinnäytetyön raportoinnissa kertomaan aiheesta eri näkökulmista. Lisäksi pyrimme keräämään tietoa raportointiin vain luotettavista lähteistä, jotka myös ilmoitamme asiallisesti heti tiedon perään ja merkitsemme opinnäytetyön lähdeluetteloon.

8 Tulokset

Toteuttamassamme teemahaastattelussa oli yhteensä viisi eri teemaa, joiden alla oli vaihteleva määrä teeman alla olevia kysymyksiä. Päätimme tulosten selkeyttämiseksi myös raportoida tulokset haastattelussa olleiden teemaotsikoiden järjestyksessä. Esittelemme seuraavaksi haastatteluista saadut tulokset. Kaikkien haastateltavien vastaukset ovat henkilökohtaisia ja uniikkeja, joten vastauksista ei välttämättä löydy samankaltaisuuksia. Erilaisista kokemuksista ja taustoistaan johtuen, joillain haastateltavilla on enemmän sanottavaa ja mielipiteitä joistain teemoista kuin toisilla.

8.1 Taustatiedot

Ensimmäisen teeman alla me selvitimme haastateltavien koulutus- ja työskentelytaustoja sosiaalialalla ja eläinavusteisen työskentelyn parissa. Lisäksi pyysimme lyhyet esittelyt jokaisen nykyisestä työpaikasta ja haastateltavan roolista siellä.

Jokaisella haastateltavalla oli taustallaan ammattikorkeakoulutaustaiset sosionomiopinnot, mikä oli myös haastateltavaksi pääsyn kriteeri. Yhdellä haastateltavalla oli poikkeuksellisesti opinnot vielä kesken, mutta koska ne olivat aivan loppuvaiheessa, otimme hänet osaksi haastatteluja. Osalla heistä oli taustallaan myös ylemmän ammattikorkeakoulun sosionomiopinnot. Kaikilla vastanneista oli taustallaan myös muita opintoja joko sosiaalialalla tai jollain muulla alalla. Neljä haastateltavista oli työskennellyt sosiaalialalla jo yli kymmenen vuoden ajan, muille alan kokemusta oli kertynyt 6-8 vuoden ajalta.

Haastateltavistamme löytyi yksityisyrittäjiä, joista osa oli ollut yritystoiminnassa jo pidempään mukana ja osalla toiminta oli vasta aluillaan tai ollut käynnissä vähän aikaa.

Haastateltavien joukosta löytyi myös kokemusta vapaaehtoistyöstä järjestössä sekä eläinavusteisten palveluiden toteuttamisesta työntekijän roolissa. Kun kysyimme, että vaadittiinko haastateltavilta jonkinlaisia toimenpiteitä ennen kuin he pystyivät aloittamaan eläinavusteisen työskentelyn, suurin osa vastasi tähän kielteisesti. Keneltäkään ei vaadittu ulkopuolisten tahojen puolesta esimerkiksi koulutuksia tai soveltuvuuskokeita eläimille. Ainoastaan järjestön nimissä työskentelyyn kuitenkin vaaditaan koulutusta sekä työntekijälle että soveltuvuuskoetta työssä käytettäville eläimille. Myös tiettyjen isojen eläinten pitoon vaaditaan erilliset luvat. Mikäli yrittäjä myös alkaa tuottamaan palveluita ostopalveluina, tulee vastaan erilaisia yksityiskohtia, joita tulee selvittää palveluita ostavalle taholle.

Jokaiselta haastateltavalta löytyi jonkinlaista lisäkoulutusta liittyen eläinavusteiseen toimintaan. Jotkut olivat saaneet eläinavusteisuuteen liittyvää koulutusta osana luontoavusteista menetelmäkoulutusta, kun taas joillain oli taustalla koulutuksia, jotka kohdentuivat suoraan eläinavusteiseen työskentelyyn. Koulutusten taustalla oli monia eri järjestäjiä, kuten Sosped-säätiö, Karvakaverit-järjestö, Alfa Partners Academy, Soul Team ja Itä-Suomen yliopisto. Koulutusten kestot ja laajuudet vaihtelivat yhden päivän koulutuksesta vuoden kestävään opintokokonaisuuteen.

Haastateltavien kokemukset eläinavusteisen työskentelyn parissa ajallisesti vaihtelivat paljon. Eläinavusteisen työskentelyn määrä vuosissa vaihteli yhdestä vuodesta kahdeksaan vuoteen asti. Suurimmalla osalla kokemusta oli kuitenkin vasta 1-2 vuoden ajalta.

Kysyimme haastateltavilta myös, mitä elementtejä sosionomin koulutuksesta he kokevat voineensa hyödyntää eläinavusteisessa työskentelyssä. Vastauksia tuli paljon. Useampi vastasi hyödylliseksi ymmärryksen ja osaamisen asiakas- ja ohjaustyössä. Vastauksissa nousi esille myös osaaminen kuntoutustyössä ja kuntoutuksen prosessista, osaaminen verkostotyöhön, elämänkaaren ymmärrys, erityisryhmien ymmärtäminen sekä toiminnallisten ja luovien menetelmien osaaminen. Vastattiin myös, että koulutuksesta voi hyödyntää oikeastaan mitä vain, jos on hyvä soveltamaan, ja toisaalta se vaikuttaa pohjakoulutuksena kaikkeen tekemiseen.

”Pohjakoulutus tietysti vaikuttaa ihan kaikkeen, mitä mä teen siinä työssä. Se on niin kun se mun tausta-ajattelumalli, niin sanotusti.”

8.2 Työssä käytettävät eläimet

Seuraavaksi kyselimme haastateltavilta eläimistä, jotka ovat mukana heidän työssään. Kun kysyimme, että mitä eläimiä heillä on, tuli vastauksissa esille kaiken kaikkiaan kahdeksan eri eläinlajia. Yksi eläin kuitenkin toistui jokaisen haastateltavan vastauksissa: Jokaisella haastateltavalla oli työssään mukana koira tai koiria. Myös hevonen ja kissa nousivat esille

puolessa vastauksista. Näiden lajien lisäksi kerrottiin mukana olevan aaseja, kanoja, kaneja, lampaista ja vuohia.

Kysyimme myös syitä näiden nimenomaisten eläinlajien valintaan. Koiran valintaa perusteltiin muun muassa sillä, että ne viihtyvät ihmisten seurassa ja haluavat miellyttää ihmistä. Koirat pitävät sosiaalisesta työskentelystä ja niihin on helppo ottaa kontaktia. Koirat eivät myöskään herätä pelkoa samalla tavalla kuin ehkä isommat eläimet.

”-- se on monille tuttu se eläin.”

”Ihmisen ja koiran välillä on jotenki semmonen side, joka on niin pitkäikäinen, että se mun mielestä tekee siitä kauheen luontevan vaihtoehdon.”

”Jos on ihmissosiaalinen koira, niin se yleensä viihtyy ihmisten seurassa ja tykkää olla mukana kaikessa toiminnassa.”

”Koira on monipuolinen ja sen kanssa voi tehdä monenlaisia asioita, ja sen voi ottaa mukaan moneen paikkaan. Se on sillä tavalla monipuolinen eläin.”

Hevosten valintaa osaksi työskentelyä perusteltiin osittain sillä, että työntekijöiltä löytyi jo kokemusta tämän eläinlajin parissa työskentelystä. Hevosessa positiivisena koettiin myös se, että se herättää ihmisissä kunnioitusta ja usein myös rauhoittaa läsnäolollaan.

”Ei tuu aloittelevalle ihmiselle varsinkaan mieleen, että ”no minäpä tässä nyt komennan tätä hevosta”, vaan se lähtee siitä kunnioituksesta.”

”Hevoset on siitä hyviä, että ne on niin ehdottomia ja rehellisiä, että ne ei arvota ihmistä. Ne kohtaa jokaisen ihmisen omalla tavallaan.”

” - se on niin iso, se on lämmin, se peilaa ne tunteet, mitä siinä asiakkaalla voi olla.”

Aasien valintaa perusteltiin sillä, että ne ovat hevosia rauhallisempia eläimiä eikä niillä ole niin suuri pelkoreaktio. Aasien sanottiin myös viihtyvän ihmisten seurassa ja sopivan hyvin eläinavusteiseen työskentelyyn.

Vuohien kohdalla haastateltava totesi, että ne ovat hyvin itsepäisiä eläimiä eivätkä halua koiran lailla miellyttää ihmistä. Tämä kuitenkin koettiin hyvänä piirteenä, koska tällöin eläimen kanssa olisi mahdollista saada erityisiä onnistumisen kokemuksia, kun yhteistyö sujuisi.

Pienempien eläinlajien kohdalla todettiin muun muassa, että esimerkiksi kanit ovat hyviä yhteistyön aloitukseen lasten kanssa, koska kani ei ole pelottava eläin. Kanojen kanssa taas pystyy harjoittelemaan muun muassa vastuunottoa.

Suurin osa vastasi kysyttäessä eläinten olevan heidän omiaan. Kaksi haastateltavista kertoi osan eläimistä kuuluvan joko työnantajalle tai muille yksityishenkilöille.

Kysyimme myös, että ovatko haastateltavat joutuneet luopumaan joidenkin eläinten käytöstä asiakastyössä. Joillain näitä kokemuksia oli. Yleisin syy luopumiseen oli se, että eläin ei ollut soveltuva yksilö asiakastyöskentelyyn muun muassa stressi- ja ahdistusreaktioiden vuoksi. Jostain eläinlajista oli luovuttu eläimen käytöksen ja turvallisuussyiden vuoksi. Yksi haastateltava myös kertoi miettivänsä yhden koiran pois jättämisestä asiakastyössä koiran iän ja mahdollisen kipukäyttäytymisen vuoksi.

Jokainen haastateltava kertoi eläinten kuuluvan tavalla tai toisella jokaiseen asiakastilanteeseen, jossa he työskentelivät. Eläin ei kuitenkaan välttämättä ollut mukana koko asiakastilanteen ajan.

Kysyimme myös työssä käytettävien eläinten mahdollisista koulutuksista tai soveltuvuuskokeista työhön. Suurimmalla osalla eläimistä ei ollut taustallaan soveltuvuuskokeita tai varsinaista koulutusta asiakaskohtaamisiin. Kuten jo aiemmin mainittu, järjestön nimen alla toimivan haastateltavan täytyi kuitenkin käyttää koiransa soveltuvuuskokeessa ennen toimintaan lähtemistä.

8.3 Palvelut ja asiakasryhmät

Ihan aluksi kysyimme tämän teeman alta, että minkälaisia eläinavusteisia palveluita yrittäjä, vapaaehtoinen tai työntekijän työpaikka tarjoaa. Vastauksissa nousi esiin muun muassa seuraavia palveluita: virkistystoiminta, kuntouttava toiminta, kuntouttava työtoiminta ja valmennustyö. Suurin osa haastattelijoista ilmoitti virkistystoiminnan olevan osa työtään.

Kysyimme myös haastateltavilta, että kuka näitä eläinavusteisia palveluita ostaa tai kuka ne maksaa. Vapaaehtoistyö on tietenkin ilmaiseksi toteutettua. Maksullisissa palveluissa ostajien ilmoitettiin joko olevan yksityishenkilöitä, yksityisiä palveluiden tuottajia, kuntia tai sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä.

Palveluidensa asiakkaisiksi haastateltavat ilmoittivat seuraavanlaisia ryhmiä: peruskouluikäiset lastensuojelun asiakkaat, ikäihmiset, kehitysvammaiset, mielenterveyskuntoutujat, erityisnuoret, joilla on esimerkiksi oppimisvaikeuksia tai he ovat syrjäytymisvaarassa sekä aikuisasiakkaat, joilla on taustalla työuupumusta tai he etsivät uutta suuntaa elämälleen. Haastateltavat tekevät vaihtelevasti yksilö- ja ryhmätyöskentelyä.

Asiakkuuksien pituuksien kaikki ilmoittivat vaihtelevan paljon. Vaihtelua oli aina yhdestä käyntikerrasta useaan vuoteen, mikä oli täysin asiakkaan tarpeista riippuvaa.

”Se vähän vaihtelee. Et tosi vaikee sanoo. Mut ehkä jostaki kuukaudesta sinne muutamaanki vuoteen. Et riippuu vähän palvelusta--.”

”Usein tällasia viiden kerran tai kymmenen kerran jaksoja. Mutta esimerkiksi meillä on ollu useamman vuoden jatkuneita asiakkuussuhteita.”

Kun kysyimme, että minkälaisia tavoitteita heidän asiakkailleen mahdollisesti työskentelyn ajaksi luodaan, tuli vastauksia monenlaisia. Jotkut tavoitteet liittyivät sosiaalisiin taitoihin, kuten vuorovaikutuksen ja kanssakäymisen kehittämiseen. Mainittiin myös motoristen taitojen kehittäminen, toimintakyvyn ylläpitäminen tai parantaminen, liikkumisen lisääminen, uuden oppiminen ja keskittymiskyvyn parantaminen. Lisäksi mainittiin myös asiakkaan psyykkiseen hyvinvointiin liittyviä tavoitteita kuten psyykkisen hyvinvoinnin lisääminen mielekkään tekemisen kautta, itsetunnon kohottaminen ja onnistumisen kokemusten saaminen.

”—kun käy vaikeesti kehitysvammaisia työtoiminnassa ni silloin oikeestaan se tavote on usein se toimintakyvyn ylläpitäminen. -Toki heidänkin kanssa sit voi olla, et jotain tiettyjä taitoja, motorisia taitoja tai jotain muuta.”

”Sit jos mä mietin näitä erityisnuoria tai mielenterveyskuntoutujia ni aika usein se on se elämänhallinta kuitenkin (tavoitteena). -- Et yleisesti sitä toimintakykyä lähetään tavallaan parantamaan.”

”Ne taidot, mihin meillä niitä tavoitteita asetetaan, on siinä sosiaalisella puolella ja psyykkisellä puolella.”

”Sit jos mieltii, et mul on välil ollu näit lapsii tai nuorii, jolla on oppimisvaikeuksia tai vaik jotain neuropsykiatrisia ongelmia siel taustalla, ni sit ne tavoitteet voi olla jotain tosi pieniä. Voi olla jotain keksittymiskykyä tai jotain sosiaalisii taitoja, vuorovaikutustaitoja, mitä lähetään sitte kehittää.”

”Hyvin monella liittyy vuorovaikutukseen ja sosiaalisen kanssakäymiseen, koska kaikilla on niin paljon siellä haasteita.”

”Itsetunto ja siihen liittyvät asiat. Onnistumisen kokemusten syntyminen on tärkeä, koska niitä ei välttämättä sitte arjessa niin helposti huomaa. Kun tuolla talliympäristössä on helppo nostaa niitä pieniä asioita esille.”

Eläimen roolin näiden tavoitteiden saavuttamisessa kerrottiin myös vaihtelevan paljon asiakkaiden tarpeiden mukaan. Joskus eläimen kerrottiin olevan mukana iloisen ilmapiirin luojana tai ”jään rikkojana”. Eläimen rooli saattoi myös vaihdella asiakkaasta riippuen rauhoittavasta tekijästä aktivoivaan tai motivoivaan tekijään. Pari kertaa vastauksista nousi myös esille eläimen rooli rajojen näkyväksi tekijänä, kun eläin ei halukaan olla ihmisen kanssa tekemisissä, sekä asiakkaan mahdollisuus peilata tunteitaan eläimestä. Eläimen kerrottiin myös mahdollistavan asiakkaille neutraalin fyysisen läheisyyden ja kontaktin. Vastauksissa korostui eläimen roolin tärkeys työskentelyssä.

”Eläimen avulla sä voit saada luottamuksen siihen asiakkaaseen.”

”Se (eläin) tuo paljon iloa siihen työskentelyyn.”

”Se (eläin) myös motivoi asiakkaita ihan eri tavalla. Must tuntuu, et ne oikeen odottaa, et se koira tulee. --Se (eläin) on tosi iso osa sen asiakkaan motivoitumista.”

”Monesti se eläin on sellanen, että se voi toimia motivaattorina, aktivoijana, ja saadaan vaikka mielekästä liikkumista aikuiselle.”

”Ne sisällöt voi olla välillä aika rankkojaki, mut sitte se koira jotenki, tuntuu, et se pehmentää jotenki sitä tunnelmaa, et se ei oo niin raskasta.”

”Semmonen rauhottuminen siihen vierelle. Se lämpö ja kosketus ja nämä, niin ne on merkittävä osa sitä toimintaa.”

Kysyimme haastateltavilta, että kokevatko he heidän palveluidensa soveltuvan parhaiten jollekin tietylle asiakasryhmälle. Lähes kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että heidän tarjoamansa palvelut soveltuvat, poikkeuksia lukuun ottamatta, kaikille. Erityisryhmiä kuitenkin nostettiin esille useampaan otteeseen. Kaksi haastateltavista koki palveluidensa sopivan erityisen hyvin lapsille ja nuorille, sekä mielenterveyskuntoutujille. Haastateltavat mainitsivat lisäksi ikäihmisten, kehitysvammaisten ja heikomman kognitiivisen tason omaavien ihmisten olevan hyviä kohderyhmiä palveluille.

Puolet haastateltavista nosti esille myös liikuntaesteiset. Yksi kertoi palveluidensa sopivan erityisen hyvin liikuntaesteisille, koska tilat ovat esteettömät. Kaksi haastateltavaa taas kertoi, ettei kykene tarjoamaan palveluita esteettömästi toistaiseksi.

Puheeksi nousi myös, ettei palvelu välttämättä sovi eläimiä pelkääville. Lisäksi lueteltiin allergiat, eläinpelot, sen ettei pidä eläimistä, vihamielisyyden eläimiä kohtaan ja akuutin psykoosin esteiksi eläinavusteisen työskentelylle.

Kysyimme, olisiko haastateltavilla mielessä uusia asiakasryhmiä, joiden kanssa haluaisi työskennellä eläinavusteisesti. Osa haastateltavista ei kokenut tarvetta laajentaa uusiin asiakasryhmiin. Mainittiin kuitenkin maahanmuuttajat, ikäihmiset, lastensuojelun jälkihuollon asiakkaat ja mielenterveyskuntoutujat mahdollisina uusina asiakasryhminä.

Mielenterveyskuntoutujien kohdalla nousi kuitenkin esille haastateltavan pohdinta siitä, että kyseisen asiakasryhmän kanssa työskentely saattaa joissain tapauksissa olla eläimelle rankkaa.

Asiakasryhmiä, joille ei ole tarpeeksi tarjolla eläinavusteisia palveluita, nousi esille jokaiselta haastateltavalta. Yhteneväisyyksiä ei kuitenkaan juuri ollut, vaan jokainen nosti esille eri asiakasryhmiä. Esille nousivat mielenterveyskuntoutujat, neuropsykiatrisia ongelmia omaavat henkilöt, ikäihmiset, aikuiset, liikuntarajoitteiset ja tuetussa asumisessa asuvat nuoret aikuiset. Esille nousi myös eläinavusteinen työskentely opetuksessa. Todettiin myös, että kaikille asiakasryhmille saisi olla enemmän eläinavusteisia palveluita tarjolla.

8.4 Eläinavusteisen työskentelyn haasteet ja mahdollisuudet

Kysyimme haasteista, joita eläimen mukaantulo luo ohjaajalle. Useampi nosti esille ennakoimattomuuden ja moneen asiaan samaan aikaan keskittymisen haasteen. Myös asiakkaan ja eläimen turvallisuuden takaamisen haaste nousi esille jossain muodossa kaikilla haastateltavilla.

”Se riippuu aika paljon myös asiakkaasta. Mul on esimerkiks kehitysvammasii, jotka sit saattaa, joiden kanssa ei pysty välttämättä puhumalla kommunikoimaan, ja sit joutuu tavallaan seuraamaan koko ajan. Sen lisäksi, että se seuraat niitten asiakkaiden, että miten he siellä eläinten parissa toimii, ni pitää koko ajan seurata myös eläimiä. --Joskus ne tilanteet on sellasii, että siin on ite sitte aika työllistetty.”

”Ei riitä, että ohjaa asiakasta, vaan eläimen käyttäytymistä pitää seurata koko ajan.”

Yhdeksi haasteeksi mainittiin eläimen mielialanvaihtelut ja sen, että täytyy varautua siihen, että joinain päivinä eläin ei halua osallistua toimintaan ja tällöin täytyy edetä eläimen ehdoilla. Haasteeksi mainittiin myös sopivan eläimen valinta kuhunkin tilanteeseen.

”Haasteena on tietty se, että pitää miettiä, mikä eläin siihen sopii, että se olis niinku mahdollisimman hyvin niitä tavoitteita vastaavaa, ja sitte taas ettei se tuu sille eläimelle raskaaks.”

Kotikäyntien haasteeksi kerrottiin eläimestä mahdollisesti lähtevä karva tai sen mukanaan tuoma muu sotku, josta täytyy asiakkaalle etukäteen ilmoittaa. On myös mahdollista, että eläin vahingossa hajottaa jotain asiakkaan omaisuutta.

Nostettiin myös esille se, ettei asiakas välttämättä osaa lukea eläimen viestintää ja elekieliä oikein. Tämä voi mahdollisesti aiheuttaa pelkoa, tai johtaa virhetulkintoihin.

Myös taloudelliset haasteet mainittiin. Eläimen mukaantulo nostaa palvelun hintaa. Olisi tärkeää saada ostaja ymmärtämään, että milloin toiminta on kuntouttavaa, ja mitä siihen tällöin sisältyy.

Haasteisiin varaudutaan suunnittelulla ja ennakkoinnilla. Työntekijä miettii ja minimoii riskit etukäteen ja tekee turvallisuussuunnitelman erilaisten tilanteiden varalle. Myös eläimen kouluttaminen ja työntekijän kouluttautumisen tärkeys nousi esille. Eläimet valitaan asiakkaan turvallisuutta silmällä pitäen. Eläimen aiheuttamaan sotkuun varaudutaan etukäteen pesemällä se ennen kotikäyntiä, harjaamalla turkki huolellisesti ja pitämällä mahdollisesti pyyhkeitä mukana. Tavaroiden hajoaminen minimoidaan varoittamalla asiakasta etukäteen ja tarkkailemalla eläintä huolellisesti kotikäyntien aikana. Eläimen viestinnän ymmärtämistä harjoitellaan ja asiakkaan kanssa pyritään pitämään avoin keskusteluyhteys, jotta väärintulkinnat saadaan heti oikaistua.

Kysyimme myös haastateltavien mahdollisesti kohtaamista ennakkoluuloista eläinavusteisia palveluita kohtaan. Yli puolet haastateltavista kertoi kohdanneensa paljon positiivisia ennakkoluuloja. Eläimen esimerkiksi odotetaan tuovan kuntoutukseen jotain uutta, kun ”kaikki muu on jo kokeiltu”. Yksi positiivisia ennakkoluuloja kohdannut kertoi kuitenkin, että ne ovat liittyneet hänen kohdallaan lähinnä hevosavusteiseen toimintaan, eikä muita eläimiä nähdä vielä samalla tavalla hyödyllisinä. Kuitenkin myös koirien kanssa työskentelevä kertoi kohdanneensa ainoastaan positiivisia ennakkoluuloja.

Kahta haastateltavaa lukuun ottamatta kaikki olivat kohdanneet myös negatiivisia ennakkoluuloja. Eläinten allergisoiminen ja allergiapelko tuli esille vastauksissa. Kerrottiin myös, ettei toiminnan tavoitteellisuutta aina ymmärretä, vaan siihen saatetaan suhtautua kuin se olisi ”vain ratsastamista” tai ”sama kuin eläintarhassa käynti”. Haastatteluista nousi esille, että oma toiminta täytyy osata sanoittaa ja perustella. Haastatteluissa nostettiin esille tutkimusten tärkeys ja niiden näkyväksi tekeminen, jotta ostajille olisi tarjolla enemmän tietoa menetelmän tavoitteellisuudesta ja vaikuttavuudesta. Palveluita tulee myös tarjota vain oman ammattitaidon rajoissa, jotta palvelun laatu pysyy hyvänä.

Kaikki haastateltavat kertoivat, että eläinavusteisessa menetelmässä on paljon vahvuuksia. Nostettiin erityisesti esille menetelmän monipuolisuus. Muita esille nousseita vahvuuksia olivat luonnon ja eläimen positiivinen vaikutus ihmiseen, rauhoittuminen eläimen läsnä ollessa, vastuun harjoittelu, elämyksellisyys, kontakti, yllätyksellisyys sekä leikkisyys ja riemu, mitä eläimen läsnäolo tuo mukaan toimintaan. Myös hyvinvoinnin lisääntyminen huomaamatta liikkumisen kautta nostettiin esille.

Mainittiin myös asiakkaan mahdollisuus asettua eläimen rooliin. Lisäksi nostettiin esille, että vaikka asiakkaalla olisi haasteita kokea empatiaa muita ihmisiä kohtaan, niin usein se on eläintä kohtaan helpompaa. Tätä hyödyntäen voidaan asiakkaan kanssa opetella laajentamaan empatian tunnetta myös ihmisiä kohtaan. Haastatteluissa mainittiin lisäksi eläimen mahdollisuus tarjota ihmiselle sellaisia asioita, mitä toinen ihminen ei pysty tarjoamaan. Eläin mahdollistaa esimerkiksi ihmiselle välittömän vuorovaikutuksen ilman tuomitsemista. Eläin mahdollistaa myös omien tunteiden ja tarpeiden peilaamisen. Yksi haastateltava kertoi esimerkiksi pohtivansa asiakkaan kanssa, että mitä koira tarvitsee voidakseen hyvin ja sen jälkeen kääntämällä tämän siihen, mitä asiakas itse tarvitsee voidakseen hyvin.

Eläin voi mahdollistaa myös fyysisen läheisyyden asiakastilanteessa. Jotkut asiakkaat kokevat eläimen läheisyyden todella tärkeäksi. Eläimen tarjoamassa läheisyydessä ei ole mitään uhkaavaa tai seksuaalista, vaan se on turvallista ja neutraalia fyysistä läheisyyttä. Voi olla, ettei jotkut asiakkaat ole kokeneet minkäänlaista läheisyyttä pitkiin aikoihin, joten eläimen tarjoama läheisyys voi olla mullistavaa ja luoda asiakkaalle tunteen, että "olenkin ihan ok". Yksi haastateltava toi myös esille, että eläimen ollessa läsnä, asiakkaan saattaa monesti olla helpompi puhua vakavammistakin asioista.

Eläinavusteisen menetelmän heikkouksiakin nousi esille haastatteluissa. Useampi haastateltavista nosti esille eläinten ylläpidosta ja hyvinvoinnin huolehtimisesta aiheutuvat kustannukset, jotka vaikuttavat suoraan palvelun hintaan. Suurimmalla osalla työssä mukana olevat eläimet olivat heidän omiaan, jolloin eläimistä huolehtiminen vie myös heidän aikaansa ja eläimet täytyy hoitaa silloinkin, kun asiakkaita ei ole. Eläimelle voi myös tapahtua jotain yllättäen tai se ei vain jonain päivänä ole yhteistyökykyinen, mikä estää sen mukaan ottamisen työntekoon. Työntekijän monipuolisen ammattitaidon tarve tavoitteelliseen työhön, ja eläinten käsittelyyn ja koulutukseen nostettiin myös esille.

Joskus myös käytännön järjestelyt tuottavat haasteita eläinavusteisen menetelmän toteuttamiseen työympäristössä, mitä nousi myös esiin haastatteluissa useampia. Eläimen pitäminen työpaikalla koko työpäivän ajan voi olla esimerkiksi mahdotonta, jos työ on liikkuvaa. Joihinkin rakennuksiin ei taas saa viedä eläimiä ollenkaan, usein allergiasyistä. Joskus asiakkaan allergia voi myös olla este työskentelylle. Hevosten kanssa työskentelyssä paikkasidonnaisuus on haaste, koska eläimiä ei pääse viemään suoraan asiakkaan arkeen, vaan asiakkaan on aina tultava tallille. Toisaalta joissain tapauksissa tämä koettiin myös vahvuutena.

Pienyrittäjänä haastavaksi koettiin kunnan tarpeisiin vastaaminen palveluiden kilpailutuksissa. Tämä on haaste silloin, kun yrittäjä haluaisi yksityishenkilöiden lisäksi myös kunnan olevan yksi palveluiden ostajista.

8.5 Tulevaisuus

Kaikki haastateltavat kokivat, että eläinavusteisen työn kentällä on tapahtunut paljon muutoksia nimenomaan positiiviseen suuntaan. Kiinnostuksen kasvaminen eläinavusteisuutta kohtaan tuli esille jokaisessa vastauksessa jossain muodossa. Lisäksi arvostuksen eläinavusteista työtä kohtaan kerrottiin nousseen sekä palvelun ostajien että asiakkaiden keskuudessa. Kaksi haastateltavista kertoi, että eri eläinten käyttö on monipuolistunut ja eri eläinten hyödyt nähdään nykyään paremmin. Lisäksi eläinavusteisuuteen liittyvien koulutusten kerrottiin lisääntyneen, ja kiinnostuksen määrän ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden keskuudessa kerrottiin nousseen. Eläin- ja luontoavusteisista menetelmistä sanottiin myös puhuttavan nykyään enemmän mediassa. Yksi haastateltava kertoi, että verkostoja ja tutkimustietoa eläinavusteisuudesta on nykyään paljon saatavilla.

Haastatteluissa nousi esille, että miten eläinavusteisen työn kentällä nimet ja luokittelut toiminnalle ovat muuttuneet. Myös laadulle on tullut kriteerit laatumerkin muodossa. Sertifioimista kerrottiin tulleen lisää esimerkiksi terapiaan ja eläinten kouluttamiseen ja kaikki on muuttunut niin sanotusti virallisemmaksi ajan saatossa. Nämä koettiin kuitenkin ehdottoman positiivisina muutoksina. Kaksi haastateltavista mainitsi myös Kelan ja kuntoutussäätiön kiinnostuksen aiheeseen erittäin positiiviseksi merkiksi.

Eläinavusteisten menetelmien tulevaisuus nähtiin hyvin positiivisessa valossa. Suurin osa uskoi, että tarjonta tulee lisääntymään. Uskottiin myös, että laatu tulee parantumaan koulutusten kehittymisen myötä. Yksi haastateltavista kertoi olevansa huolissaan palvelun laadusta ja valvonnan puutteesta.

Jotkut uskoivat arvostuksen lisääntyvän sekä eläimiä, että eläinavusteista toimintaa kohtaan. Nousi myös toive siitä, ettei eläinavusteisia palveluita tarjoavat yrittäjät kilpailisivat niin paljon keskenään ja olisi eri mieltä erilaisista toimintatavoista, vaan keskittyisivät enemmän tekemään yhdessä, kannustaisivat muita ja oppisivat toisiltaan. Mainittiin, että tulevaisuudessa eläinavusteista toimintaa voitaisiin ostaa enemmän palveluna myös esimerkiksi hoitolaitoksiin ynnä muihin, eikä jokaisella tarvitsisi olla omia eläimiä.

Työllistymisnäkymät eläinavusteista palvelua tuottavalle koettiin hieman ristiriitaisiksi. Yrittäjänä toimimisen taloudelliset haasteet nostettiin usein esille. Pelkästään toiminimellä pärjääminen koettiin hankalaksi. Eläinten kanssa työskentelyn sanottiin olevan elämäntapa, joka vaatii kovaa työtä. Huomautettiin, että yrittäjänä toimiminen ei johda tällä alalla rikastumiseen. Useammalta haastateltavalta nousi kysymys, että kuka palvelun maksaa ja mitä kunnat ovat valmiita maksamaan. Yksi haastateltavista otti esille myös tällä hetkellä meneillään olevan korona-viruksen aiheuttaman tilanteen, ja uskoi sen tuovan vielä lisähaasteita tulevaisuudessa, koska kriisin jälkeen meillä on mahdollisesti paljon huonosti voivia ihmisiä, mutta kunnan rahat ovat loppu.

Muutama haastateltavista uskoi, että toiminta pysyy vielä pitkään pienimuotoisena eli palvelun tuottajina olisi lähinnä yksin- tai kaksin yrittäjiä, eikä asiakkaita tule olemaan valtavia määriä. Moni oli kuitenkin sitä mieltä, että kysyntää eläinavusteisille palveluille tulee varmasti olemaan. Mahdollisuudet nähtiin paremmiksi, jos menetelmää käyttää työkaluna muun työn ohessa. Pääkaupunkiseudulla työskentelyn ongelmana mainittiin, että maatalaolosuhteet eivät ole helposti toteutettavissa, joten palvelun tarjoajia on vähän.

Toiveita ja kehitysideoita nousi jokaiselta haastateltavalta. Useampi haastateltavista toivoi selkeämpiä säädöksiä ja valvovaa tahoja, joka pitäisi huolta palvelun laadusta ja yhteneväisyydestä. Toivottiin raameja ja kattojärjestöä sekä tarkempia kriteereitä esimerkiksi vaadittaviin koulutuksiin. Jotkut nostivat esille toiveen sosiaalialan koulutuksen vaatimuksesta ennen toiminnan aloittamista. Nousi esille myös toive, että tiukkojen sääntöjen sijasta tulisi lisää nimikkeitä, jotta säilyisi mahdollisuus tuottaa matalan kynnyksen palveluita. Soveltuvuustestaukseen toivottiin myös yhtenäistä ja tarkoituksen mukaista linjaa. Kaksi haastateltavaa nosti esille toiveen standardisoidusta systeemistä, joka mukailisi työtä, johon eläin on tarkoitus ottaa mukaan. Testattaisiin esimerkiksi, onko eläin avoin, sosiaalinen, ystävällinen tai aggressiivinen.

Myös valtakunnalliset verkostot (kuten Green Care Finland ry), yhdistykset ja liitot nostettiin esille. Koettiin, että vahva verkosto toisi turvaa, ja yhdistykset ja liitot antaisivat tukea työhön sekä ajaisivat työntekijän etuja. Eläinavusteisen työn kentälle toivottiin myös lisää tutkimustyötä, kokeiluja ja pilotteja, jotta toiminta kehittyisi entisestään.

Turvallisuudesta ja eläinten hyvinvoinnista huolehtimisesta puhuttiin. Nostettiin esille mahdollisuus laatukäsikirjasta, jossa olisi kriteereitä sille, että kuka eläinavusteista palvelua voi tuottaa ja millä ehdoilla, sekä valvovasta tahosta, joka huolehtisi myös eläinten hyvinvoinnin toteutumisesta. Toiminnan ohjaajan tulisi myös muistaa huolehtia työskentelyn suunnitelmallisuudesta ja tavoitteellisuudesta.

Kaikki haastateltavat kokivat sosionomin mahdollisuudet eläinavusteisen työn kentällä hyvinä. Tätä perusteltiin sillä, että koulutus antaa paljon näkökulmia sosiaalialalla työskentelylle, hyvän osaamisen ihmisläheiseen ja monialaiseen työhön sekä hyvät valmiudet ihmisryhmien kohtaamiseen ja menetelmien käyttämiseen. Koettiin myös, että sosionomin mahdollisuudet ovat kaikkein otollisimmat työkentän näkökulmasta, ja eläinavusteisuus soveltuu hyvin melkein mihin tahansa sosiaalialan työtehtäviin. Useampi nosti kuitenkin esille sosionomin tarpeen lisäkoulutautumiseen eläinavusteisiin menetelmiin liittyen tai vahvan harrastuneisuuden eläimiin.

Lopuksi kysimme tuliko haastateltavilla mieleen vielä jotain muuta, mitä emme olleet huomanneet kysyä. Seuraavia asioita nousi esille: Eläinlajien monipuolinen käyttö, nykyään myös marsuja ja poroja esimerkiksi työskentelyssä mukana, sekä toive, että eläinavusteista

työtä aloittavat sosionomit hankkisivat ensin pohjalle vahvan osaamisen oman alan töistä, jonka rinnalle sitten osaamista eläimen hyvinvoinnista, käyttäytymisestä ja turvallisuudesta.

9 Johtopäätökset

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuoda tietoon eläinavusteisen työskentelyn mahdollisuuksia sosionomin koulutuksella sekä samalla tuoda esille, että minkälaisia eläinavusteisia sosiaalialan palveluita Suomessa on tällä hetkellä jo tarjolla.

Haastatteluidemme perusteella voimme mielestämme todeta, että sosionomin pohjakoulutus on hyvä lähtökohta toteuttaa eläinavusteista työskentelyä sosiaalialalla asiakkaiden parissa. Sosionomin koulutuksen ja työn kautta on mahdollista saada hyvä osaaminen asiakastyöskentelyyn, kuntoutukseen ja eri työskentelymenetelmiin. Sosionomin mahdollisuudet työskennellä monipuolisesti eri asiakasryhmien kanssa laajentaa myös näitä mahdollisuuksia, koska kuten haastatteluista nousi esille, eläinavusteinen työskentely koetaan hyväksi työskentelymenetelmäksi kaikkien asiakas- ja ikäryhmien kanssa, jotka vain suhtautuvat myönteisesti eläimiin.

Haastateltavien kokemuksista ja vastauksista voidaan myös todeta, että sosionomilla on hyvät mahdollisuudet lähteä toteuttamaan eläinavusteista työskentelyä hyvin laajasti eri sektoreilla. Eläinavusteisesta työskentelystä on mahdollista tehdä itselleen täyspäiväinen työ, sen voi ottaa yhdeksi työskentelymenetelmäksi osaksi muuta työtään tai sitä voi tehdä vapaa-ajallaan vapaaehtoistyönä. Haastateltaviemme kokemusten mukaan eläinavusteisille palveluille on sosiaalialalla kysyntää ja menetelmään suhtaudutaan myös hyvin positiivisesti.

Vastauksissa nousi kuitenkin esille, että eläinavusteisen työskentelyn edellytyksenä olisi hyvä, että sosionomilla olisi ensin vankka osaaminen asiakastyöskentelyyn ja oman alansa ”perustyöhön” ennen kuin hän ottaa eläimen osaksi työskentelyään. Lisäksi hänen tulisi osata lukea eläinten elekieltä ja tuntee erityisesti työssä käytettävä eläin hyvin ennen kuin ottaa sen mukaan asiakastilanteisiin. Haastatteluissa nousi usein esille eläimen käytöksen ennakoimattomuus, joka tulee ottaa huomioon. Asiakaskohtaamisten tulee pysyä turvallisina ja ammattimaisina myös eläimen ollessa mukana. Koska kuten haastateltavat nostivat esille, eläimen läsnäolo jakaa ohjaajan huomiota asiakkaasta myös eläimeen, mikä työllistää ohjaajaa enemmän. Kun ohjaajalta löytyy varmuutta ja osaamista ensin erikseen sekä asiakastyöhön että eläimen kanssa työskentelemiseen, helpottaa se näiden kahden yhdistämistä niin, että ohjaaja pystyy kuitenkin antamaan täyden panoksensa asiakastyöskentelyyn.

Saamiemme vastausten perusteella eri eläimiä hyödynnetään nykyään jo huomattavasti monipuolisemmin kuin ennen. Jokainen haastateltavista käytti kuitenkin koiria työssään, mikä

kertoo siitä, että se koetaan helpoksi ja luontevaksi eläimeksi ottaa mukaan työskentelyyn. Koiran myös koetaan soveltuvan luonteensa ja miellyttämisen halunsa puolesta hyvin asiakastyöskentelyyn. Lisäksi koiran ylläpito on suhteellisen helppoa ja edullista verrattuna esimerkiksi hevosiin. Koira integroituu ihmisen arkeen sujuvasti. Myös hevosten hyödyntäminen sosiaalialan työssä on yleistä, ja hevosen hyödyt kuntoutuksessa ovat tunnettuja. Muiden eläinten mahdollisuudet työskentelyssä eivät ole yhtä tunnettuja. Haastateltavat nostivat esille harvinaisempiakin sosiaalialalla käytettäviä eläimiä: muun muassa marsut, porot ja käärmeet. Tulevaisuudessa muidenkin eläinten käyttö tulee todennäköisesti yleistymään, eläinavusteisen työskentelyn yleistyessä sosiaalialalla ja tietoisuuden lisääntyessä.

Haastatteluissamme nousi voimakkaasti esille eläinavusteisia palveluita tarjoavien työntekijöiden ja yrittäjien tarve selkeämpiin työskentelyn raameihin. Tällä hetkellä työtä voi tehdä käytännössä kuka tahansa, eikä vaatimuksia ole juurikaan työntekijälle tai työssä käytettävälle eläimelle. Erityisesti haastatteluissa nousivat esille yhteneväisten koulutusvaatimusten sekä tarkoituksenmukaisten ja yhtenäisten soveltuvuuskokeiden tarve. Samanlaisia vastauksia nousi esille myös esille Kelan teettämästä kyselystä, joka oli suunnattu eläinavusteisen kuntoutuksen palveluntuottajille (Hautamäki ym. 2018, 52). Eläinavusteisen työskentelyn ammatillinen kenttä on siis vielä keskeneräinen ja vaatii enemmän virallisen tahon luomia ohjeistuksia ja valvontaa.

Moni haastateltavistamme toimii yrittäjänä ja yrittäjyys onkin suhteellisen yleinen tapa tarjota eläinavusteisia palveluita. Tämän voi huomata esimerkiksi selaamalla Green Care Finlandin verkkosivuja, jossa on lista erilaisista luonto- ja eläinavusteisia palveluita tarjoavista yrityksistä (Green Care Finland ry, 2020). Tästä syystä myös yrittäjien haasteet nousivat esille haastatteluissa. Haastateltavamme kertoivat, että taloudellisesti tällä alalla yrittäjänä pärjääminen ei ole helppoa. Eläinten ylläpito nostaa myös eläinavusteisten palveluiden hintaa, ja lisäksi yrittäjän vastuulla on huolehtia eläimistä myös työn ulkopuolella, mikäli ne ovat hänen omiaan.

10 Pohdinta

Tässä kappaleessa pohdimme ja tarkastelemme ensin tuloksia sekä pohdimme muun muassa jatkotutkimusideoita ja viruspidemian vaikutusta alaan. Lopussa tarkastelemme myös koko opinnäytetyöprosessia tarkemmin aiheen valinnasta prosessin loppuun asti.

10.1 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kartoittaa sosionomin mahdollisuuksia tuottaa eläinavusteisia sosiaalialan palveluita ja samalla tuoda esille, että minkälaisia eläinavusteisia

palveluita Suomessa on tällä hetkellä tarjolla. Eläinavusteisesta työskentelystä on viime vuosien aikoina tullut monia opinnäytetöitä eri näkökulmista, mutta ei vielä yhtäkään, joka kartoittaisi mahdollisuuksia sosionomin näkökulmasta. Toivomme, että tämän opinnäytetyön tulokset hyödyttävät niitä, jotka ovat harkinneet eläinavusteisen työskentelyn aloittamista omassa työssään.

Tutkimuksemme perusteella toteaisimme, että sosionomin lähtökohdat aloittaa eläinavusteinen työskentely asiakkaiden parissa ovat todella hyvät, mikäli häneltä itseltään vain löytyy aiheeseen tarpeeksi mielenkiintoa ja innostusta kehittyä. Sosionomin koulutus koettiin hyvänä pohjana antamaan tarvittava osaaminen muun muassa kuntoutustyöstä, elämänkaaren vaiheista ja vaikutuksista sekä sosiaalialan työn kentästä työskentelyn perustaksi. Eläimen mukaan tulo työskentelyyn koettiin sopivaksi lisäksi alan asiakastyöhön laajasti eri asiakasryhmien kanssa. Oli hienoa huomata, että haastatteluiden tuloksista saimme lähes kaikki sosiaalialan asiakasryhmät mainituiksi. Tämä sekä monen haastatellun aito kokemus kertovat siitä, että eläinavusteista työskentelyä tulisi olla tarjolla kaikille, jotka sitä olisivat valmiita kokeilemaan.

Sosionomin on kuitenkin itse hankittava lisäkoulutusta eläinavusteisesta työskentelystä sekä eläinten tuntemisesta ja hyvinvoinnista, jotta hän pystyy takaamaan asiakkailleen turvallisen ja laadukkaan ohjauksen, joka myös tukee eläimen hyvinvointia. Tietoa ja koulutuksia on tarjolla enenevässä määrin, niistä pitää vain osata valita itselleen soveltuvimmat. Mikäli ei ole vielä varma eläimen ottamisesta mukaan työhönsä tai se ei ole työpaikassa mahdollista, on myös mahdollista lähteä toteuttamaan eläinavusteista työskentelyä vapaaehtoisena jonkin järjestön kautta. Uskomme, että järjestön toimintaan osallistuminen antaa hyvät mahdollisuuden tutustua eläinavusteisen työskentelyn yhteen muotoon matalalla kynnyksellä ja järjestön muiden jäsenten tukemana.

Haastateltavien eläinavusteiseen työskentelyyn ohjaavia lisäkoulutuksia tarkasteltaessa on helposti huomattavissa koulutusten laaja kirjo. Koulutuksia toteuttavia tahoja on useita ja koulutukset eroavat toisistaan niin laajuudeltaan kuin sisällöltään. Tämä tarkoittaa näin ollen myös sitä, että eläinavusteisia palveluita toteuttavat ammattilaiset tekevät eläinavusteista asiakaspalvelutyötä hyvin erilaisilla lähtökohdilla. Käydyt koulutukset eivät toki kerro totuutta siitä, että mikä eläinavusteista työskentelyä toteuttavan henkilön osaaminen loppujen lopuksi on. Kaikkia haastateltaviamme yhdisti se, että heillä oli taustallaan harrastuneisuutta tai jotain muuta kokemusta ainakin joistakin eläimistä eläinavusteisen työnsä lisäksi. Tämä on varmasti asia, minkä luulisimme yhdistävän lähes kaikkia, jotka toteuttavat eläinavusteista työskentelyä. Vuosien kokemus eläimistä lisää työntekijän varmuutta siitä, että hän osaa lukea työssä mukana olevien eläimien eleitä, mikä lisää turvallisuutta ja eläimen hyvinvointia, kun niiden mukaan myös toimitaan. Yhtenäiset standardit koulutusten sisällöistä voisivat kuitenkin helpottaa asiakkaan ja palvelun ostajan

ostopäätöstä, kun heillä olisi varmuus palvelun tarjoajan osaamisesta aina tiettyyn pisteeseen asti. Kuten meidän haastatteluissamme myös Kelan aiemmin toteuttamassa kyselyssä nousi esille tarve valvovasta tahosta eläinavusteisen työskentelyn taustalle, joka varmistaisi, että tehtävä työ on laadukasta ja turvallista (Hautamäki ym. 2018, 52).

Vastauksista kuitenkin ilmeni, että eläinavusteisen työskentelyn kentällä on tapahtunut viime aikoina paljon. Myös he, jotka olivat työskennelleet eläinavusteisesti vain jokusen vuoden, olivat huomanneet esimerkiksi koulutusten ja keskustelun aiheesta lisääntyneen. Näin ollen voisimme olettaa, että muutoksia on lähitulevaisuudessa tulossa enemmänkin. Kuten olemme opinnäytetyössämme nostaneet aiemmin esille, on myös Kela tarttunut tähän aiheeseen tutkimusten ja hankkeiden muodossa (Hautamäki ym. 2018, Kehittämisrahoitusta saaneet hankkeet, 2020). Se, että Kela huomioi ja tunnustaa eläinavusteisen työskentelyn vaikutuksia kuntoutuksessa, on varmasti iso askel eläinavusteisen työn kentälle. Ehkä tämä merkitsisi sitä, että jatkossa Kelan kautta olisi mahdollista saada korvausta eläinavusteisista palveluista monipuolisemmin kuin vain ratsastusterapiasta. Kelan tuella on kuitenkin monelle iso merkitys siinä, että minkälaisia palveluita he voivat ottaa hyvinvointinsa ja kuntoutumisensa tukemiseksi.

Ottaessa eläimen mukaan asiakastyöskentelyyn, on kuitenkin muistettava, että ihmiset reagoivat eläimiin hyvin yksilöllisesti. Vaikka jo pelkällä eläimen läsnäololla on tutkitusti monia hyötyvaikutuksia ihmisen psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin, kuten olemme aiemmin nostaneet esille, kaikki eivät välttämättä osaa tulkita eläinten eleitä oikein, mikä voi luoda esimerkiksi turvattomuuden tunteen. Jotkut voivat kokea toiset eläimet pelottavina ja joidenkin eläinten läheisyys voi olla vaikeaa vastaanottaa. Sekä ihminen että eläin voivat säikähtää toistensa ennalta arvaamattomia eleitä. Ohjaajan tehtävänä onkin arvioida tilanteita ja esimerkiksi päättää, että milloin jonkin eläimen kanssa työskentely ei mahdollisesti sovi jollekin asiakkaalle. Mikäli työntekijä toteuttaa eläinavusteista työskentelyä vain yhden eläimen kanssa, voi joskus tulla tilanne, että eläinavusteisesta työskentelystä on luovuttava jonkin asiakkaan kanssa, koska kyseinen eläin ei sovi juuri sen asiakkaan kanssa työskentelyyn. Tällaisessa tilanteessa olisi tietenkin hienoa, jos asiakas voisi jatkaa työskentelyä jonkin toisen eläinyksilön kanssa, mutta se ei ole tietenkään aina mahdollista.

Yksi haaste eläinavusteisen palvelun tarjoamisessa, joka nousi esille haastatteluissa, oli palveluiden saatavuus ja niiden äärelle pääseminen. Jos työssä käytettävä eläin on suuri tai muusta syystä sen kanssa paikasta toiseen liikkuminen ei ole järkevää, on asiakkaan aina päästävä palvelun tarjoajan luokse. Esimerkiksi hevosta ei saa järkevästi vietyä asiakkaan arkeen tai kotiin, vaan asiakas täytyy jollain keinolla saada tallille. Talliympäristöt taas eivät voi luonnollisestikaan usein sijaita lähellä tiheitä asutuskeskuksia, jolloin matka palvelun äärelle pitenee. Mikäli julkisen liikenteen yhteydet eivät palvelun äärelle myöskään ole hyvät,

voi palvelun saaminen jollekin asiakkaalle jäädä mahdottomaksi. Tähän haasteeseen voisi tietenkin vastata tarjoamalla enemmän sellaisia eläinavusteisia palveluita, jossa mukana on eläimiä, joiden kanssa on mahdollista toteuttaa esimerkiksi laitosvierailuja ja kotikäyntejä. Koira on yksi ja hyvin yleinen eläin tähän tarkoitukseen. Toisaalta koira on myös hyvin allergisoiva eläin. Olisiko mahdollista ottaa käyttöön enemmän eläimiä, joilla ei ole niin yleisesti allergisoivaa vaikutusta, jolloin laitosvierailut onnistuisivat myös niihin paikkoihin, joihin ei esimerkiksi koiria voi viedä? Voitaisiinko karvattomia tai muita allergiaystävällisiä koirarotuja hyödyntää enemmän?

Vaikka saimmekin kokoon kuusi haastattelua, joista jokaisella haastateltavalla oli hyvin erilaiset lähtökohdat ja toimintamuoto eläinavusteiselle työskentelylle, ei kuuden ihmisen kokemukset tietenkään kerro kaikkea, mitä eläinavusteisen työskentely mahdollisuuksista voisi tietää. Lisäksi uskomme, että koska eläinavusteisia palveluita tarjoavat yrittäjät ovat monet vasta toimintansa alkuvaiheella, tulevat työskentelymuodot varmasti tulevaisuudessa monipuolistumaan. Tämä vaatii toimijoilta erilaisia hankkeita, yhteistyötä ja innovaatioita, jotta saamme menetelmän kaikki hyödyt käyttöön. Uskomme myös, että uudet vaikuttavuustutkimukset ovat tärkeitä eläinavusteisen työskentelyn kehittymisen kannalta, ja erityisesti kotimaisille julkaisuille olisi tarvetta.

Opinnäytetyöprosessimme aikana on myös pariin otteeseen noussut keskusteluun mahdollisuus yhteistyöstä eri toimijoiden välillä. Yhteistyö voisi olla eläinavusteisia palveluita tarjoavien yksityisyrittäjien välistä yhteistyötä tai sitten yhteistyötä muiden alojen yrittäjien kanssa. Yhteistyö ja moniammatillisuus voisi synnyttää aivan uudenlaisia mahdollisuuksia asiakastyöskentelyyn ja palvelukokonaisuuksien rakentumiseen.

Saman aiheen ympäriltä olisi mielenkiintoista tehdä myös tutkimusta työnantajien puolelta, jotta voitaisiin selvittää, miten avoimia he olisivat sille, että heidän alaisensa alkaisivat toteuttamaan asiakkaiden kanssa eläinavusteista toimintaa tai kuntoutusta. Kuinka monessa paikassa oltaisiin valmiita käyttämään siihen resursseja? Tai kuinka monessa paikassa olisi mahdollista luoda sellaiset olosuhteet, että eläin olisi mahdollista ottaa mukaan asiakastyöhön?

Tällä hetkellä kokemamme virusepidemia nousi ymmärrettävästi esille joidenkin haastatteluiden aikana. Epidemialla on tunnetusti ollut jo suuria vaikutuksia monen yrittäjän työelämään, mukaan lukien myös meidän haastateltaviemme työhön. Vaikka osa haastateltavistamme kertoi, että on onnistunut siirtämään töitään etäyhteyksien päähän, olivat hekin joutuneet luopumaan eläinavusteisten palveluiden tarjoamisesta kokonaan epidemian ajaksi. Tämä on uudenlainen haaste, johon kukaan ei varmasti osannut varautua. Suomen valtio ja kunnat tukevat yrittäjiä koronaepidemian aikana tarjoamalla rahoitusta (Koronatuet yrityksille 2020). Tällä pyritään ehkäisemään sitä, että yritykset eivät menisi

konkurssiin tässä poikkeuksellisessa tilanteessa ja meillä olisi tarjolla palveluita vielä epidemian päätyttyä, kun niitä kipeästi kaivataan. Koska epidemian kestosta ei ole tarkkaa tietoa, ei osata toistaiseksi arvioida, ovatko yrittäjien tukitoimet riittäviä ja kuinka suuri osa yrityksistä päätyy tuesta huolimatta konkurssiin.

On kuitenkin jo puhuttu siitä, että epidemian takia tehdyt erityistoimenpiteet loisivat aivan uusia käytäntöjä työelämään. Tämä varmasti myös haastaa eläinavusteisia palveluita tarjoavia yrittäjiä miettimään, että miten he voisivat viedä eläinavusteisia palveluitaan asiakkaiden luokse ilman, että hänen tai asiakkaan tarvitsee liikkua kotoaan. Haastatteluissamme nousi keskusteluun myös arvio siitä, että epidemian jälkeen Suomessa tulee olemaan paljon huonosti voivia ihmisiä, jotka tarvitsevat erilaisia sosiaalialan palveluita. Suomen hallitus on rajannut ihmisten liikkumista ja kokoontumista, mikä on aiheuttanut sen, että moni voi jäädä aivan yksin. Tämä voi aiheuttaa monien ongelmien eskaloitumista kotiseinien sisällä. Toistaiseksi epidemian kokonaisvaikutuksia voi vain arvailla, koska tilanne on edelleen akuutti. Terveysten ja hyvinvoinninlaitos tekee yhteistyössä Kelan ja Soste ry:n kanssa tutkimusta ”Koronaepidemian sosiaaliset vaikutukset heikommassa asemassa oleviin asiakkaisiin ja heidän palveluihinsa”. Tutkimuksen on määrä valmistua vuonna 2022. (THL verkkosivut, 2020) Tämänhetkisen tilanteen kestoa ei kuitenkaan osata myöskään sanoa. Mikäli näitä uusia palvelumuotoja saadaan luotua, niistä voisivat jatkossa hyötyä myös ne, jotka eivät jostain muusta syystä pääse palvelun äärelle. Tämänhetkinen tilanne pakottaa ihmisiä haastamaan omaa ajatteluaan ja ideoimaan uudelle tasolle.

10.2 Opinnäytetyöprosessin tarkastelu

Opinnäytetyön prosessi oli meille mielenkiintoinen koko matkan ajan aiheen kiinnostavuuden vuoksi. Tästä syystä olemme tyytyväisiä siihen, että emme valinneet vain hyvin ajankohtaista aihetta vaan myös aiheen, joka oli meille molemmille jo ennestään houkutteleva. Olimme myös positiivisesti yllättyneitä eläinavusteisen työn kentällä työskentelevien ammattilaisten suuresta aktiivisuudesta opinnäytetyötämme kohtaan. Moni toimija ilmoitti halukkuutensa osallistua opinnäytetyöprosessiin, mistä olemme hyvin kiitollisia. Tämä kertoo mielestämme suuresta innokkuudesta omaa alaansa ja sen kehittämistä kohtaan. Opinnäytetyö antaakin yhteistyökumppanillemme Green Care Finlandille alalla toimivien näkemyksiä eläinavusteisesta työskentelystä ja mahdollista taustatietoa kehittämistyöhön.

Haastatteluiden toteuttaminen oli meille hyvin antoisaa. Oli mielenkiintoista päästä kuulemaan eri toimijoiden kokemuksia ja ajatuksia samasta mielenkiintoisesta aiheesta, mutta eri näkökulmista. Mielestämme onnistuimme luomaan rakenteeltaan hyvän haastattelurungon, jonka pohjalta saimme kattavasti tietoa tutkimusta varten. Joitain kehitysideoita olemme kuitenkin miettineet tämän prosessin loppupuolella. Ollisimme esimerkiksi halunneet kysyä haastateltavilta heidän mielipidettään siihen, että miten

sosionomiopinnot tukevat eläinavusteisen menetelmän käyttöönottoa, ja tulisiko heidän mielestään opintojen aikana olla enemmän aiheeseen liittyviä opintoja. Vain yksi haastateltavistamme kertoi saaneensa koulutusta Green Care -menetelmän ohjaamiseen ja muun muassa sitä kautta osaamista eläinavusteiseen työskentelyyn ammattikorkeakoulun kautta. Kuitenkin kaikki haastateltavat uskoivat, että eläinavusteisten palveluiden kysyntä sosiaaliolla tulee olemaan vahvaa myös tulevaisuudessa ja he myös uskoivat sosionomin lähtökohtien olevan oivalliset eläinavusteisen työskentelyn toteuttamiseen. Näin ollen olisi luonnollista, että opiskelijoilla olisi mahdollisuus kerätä eläinavusteisen työskentelyn ohjaamiseen osaamista jo osana sosionomiopintojaan. Tällä hetkellä korkeakouluilla on tarjolla kyllä Green Care -opintoja, jotka ovat tarjolla kaikille korkeakouluopiskelijoille, yleensä verkko-opintoina. Olisiko opiskelijoiden keskuudessa kuitenkin kysyntää myös nimenomaan eläinavusteiseen työskentelyyn eikä Green Care -menetelmään yleensä?

Valitettavan virusepidemia-ajan takia kaikki haastattelut jouduttiin toteuttamaan etäyhteydellä, mutta tämä ei onneksi luonut juurikaan rajoitteita itse haastattelun toteutukselle. Videoyhteyden muodostaminen ja haastatteluiden äänittäminen onnistui jokaisen haastateltavan kohdalla melko sujuvasti. Toteutettuumme reilu puolet haastatteluista, ohjelma, jota käytimme videoyhteyden muodostamiseen, alkoi mahdollisesti päivityksen seurauksena katkaisemaan yhteyden 45 minuutin kohdalla, joka tietenkin keskeytti haastattelutilanteen siihen asti, että saimme muodostettua yhteyden uudestaan. Tämä keskeytys saattoi joidenkin kohdalla johtaa ajatuksen kulun keskeytymiseen, mikä saattoi estää joidenkin asioiden ääneen sanomisen. Emme pysty tietenkään sanomaan, että miten paljon etäyhteyden toteutus vaikutti muuten haastateltaviin ja keskustelujen kulkuun heidän osaltaan.

Epidemia loi myös haasteita tiedon keruuseen, kun kirjastojen tarjonta ei ollut enää saatavilla. Näin ollen opinnäytetyön lähteinä on käytetty niitä painettuja julkaistuja, jotka kerkesimme saada ennen kirjastojen sulkemista, sekä Internetissä saatavilla olevia sähköisiä julkaisuja. Tämä toisaalta myös haastoi meitä etsimään lähteitä monipuolisesti ja käyttämään erilaisia hakukoneita työskentelyn edistämiseksi.

Haastatteluistamme saamat tulokset antavat kuitenkin hyvin viitteitä kaikista niistä mahdollisuuksista, joissa eläinavusteista työskentelyä voisi sosiaalialalla hyödyntää, ja mitä työskentelyssä on hyvä ottaa huomioon. Haastattelusta saadut tiedot antavat myös pohdittavaa sellaiselle, joka harkitsee eläinavusteisen työskentelyn aloittamista joko osana muuta sosiaalialan työtään tai aloittaessaan omaa yritystoimintaa. Työtä jo tehneet pystyvät kertomaan työssä vastaan tulevia haasteita, joita on hyvä ottaa huomioon, sekä huomattuja kehityskohteita, joihin tulevat ammattilaiset voivat tarttua. Haastatteluissa nostettiin muun muassa esille asiakasryhmiä, joille koettiin, että pitäisi olla enemmän tarjolla eläinavusteisia

palveluita. Näihin tarpeisiin voisivat uudet menetelmän parissa aloittelevat sosionomit tarttua.

Vaikka haastateltavat on valittu mahdollisimman erilaisista työtehtävistä kattavan näkökannan saamiseksi, tulee kuitenkin huomioida, ettei kuuden ihmisen kokemukset ja mielipiteet kerro koko totuutta, eikä tuloksia näin ollen voi yleistää. Samasta aiheesta voisi tietenkin toteuttaa määrällisen tutkimuksen, jossa perehdyttäisiin vielä laajemmin kaikkiin työasemiin, joissa sosionomit tällä hetkellä pääsevät toteuttamaan eläinavusteisia palveluita asiakastyössä.

Lähteet

Painetut

- Borgman, M. 2006. Sosionomit AMK 2015. Teoksessa Vuorensyrjä, M. ym. (toim.) Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke (SOTENNA): loppuraportti. Sosiaalityön julkaisusarja 4. Opetusministeriö, Euroopan sosiaalirahasto, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen kuntaliitto. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofia laitos. Jyväskylä.
- Borgman, M. Dal, M. R. Hakonen, S. Honkakoski, A. (pj.) & Lyhty, T. 2001. Sosionomin (AMK) ydinosaaminen. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkoston raportti. Rovaniemi. Pohjolan Painotuote Oy.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18. painos. Tammi
- Ikäheimo, K. 2015. 2. painos. Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solutions Model House.
- Kahilaniemi, E. Löf, L. 2018. Green Care -menetelmäopas. Tampere: Nekapaino.
- Karjalainen, P. Sarvimäki, P. (toim.) 2005. Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015 - toimenpideohjelma. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 13.
- Sarmicanic, L. 2007. Companion animals. Teoksessa Bekoff, Marc (toim.): Encyclopedia of human-animal relationships: a global exploration of our connections with animals. Greenwood Press.
- Sempik, J. Hine, R. Wilcox, D. (toim.). 2010. Green Care: A Conceptual Framework. A Report of the Working Group on the Health Benefits of Green Care. Loughborough: Loughborough University.
- Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Wells, D. 2007. Domestic dogs and human health: An overview. British Journal of Health Psychology, 12.
- Wells, D. 2009. The Effects of Animals on Human Health and Well-Being. British Journal of Health Psychology, 65.

Sähköiset

ARENE. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. 2017. Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren. Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä. Arene ry:n työryhmän selvitys sosiaalialan tilanteesta ja kehityksestä 2017. Viitattu 06.04.2020
http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428

Green Care Finland ry. Viitattu 25.02.2020.
<http://www.gcfinland.fi/>

Haapala, E. Suomela-Markkanen, T. Kysely eläinavusteisesta terapiasta. Palveluntuottajille tehty kysely eläinavusteisesta kuntoutuksesta 15.12.2017-14.1.2018. Kela. Viitattu 25.03.2020
https://www.kela.fi/documents/10180/751941/el%C3%A4navusteinen_terapia.pdf/c55d1afe-99e4-4df3-8fda-2b1426d08785

Hautamäki, L. Ramadan, F. Ranta, P. Haapala, E. Suomela-Markkanen, T. 2018. Eläinavusteinen terapia. Katsaus tutkimuskirjallisuuteen ja toimintaan Suomessa. Kela Työpapereita 140/2018. Helsinki. Viitattu 25.03.2020
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018070631430>

Helminen, J. 2014. Sosiaalialan työmenetelmien ja kehittämistoiminnan osaajat. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan erikoistumiskoulutukset vahvistamassa ammatillista osaamista. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 23.03.2020
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70269/URN_ISBN_978-952-00-3477-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hirvonen, J. Niiranen-Linkama, P. Saksio, M. (toim.) 2015. Sosionomit asiakastyön kentillä. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Mikkeli: Tammerprint Oy. Viitattu 24.03.2020
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/97130/URNISBN9789515885111.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Honkanen, T. 2013. Turpaterapiaa ja karvaista kaveruutta: Ihmisen ja eläimen välinen suhde sekä eläinten koetut vaikutukset hyvinvointiin ja elämäntyytyväisyyteen. Pro gradu - tutkielma. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. Viitattu 17.03.2020
<https://docplayer.fi/5994642-Turpaterapiaa-ja-karvaista-kaveruutta-ihmisen-ja-elaimen-valinen-suhde-seka-elainten-koetut-vaikutukset-hyvinvointiin-ja-elamantyytyvaisyyteen.html>

Kehittämisrahoitusta saaneet hankkeet. 2020. Kela. Viitattu 15.04.2020.
<https://www.kela.fi/yhteistyokumppanit-kuntoutuspalvelut-kuntoutuksen-kehittaminen-kehittamisrahoitusta-saaneet-hankkeet>

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. Ammattieettiset ohjeet. Viitattu 18.03.2020
<http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/koira-tyoparina/ammattieettiset-ohjeet/>

Koronatuet yrityksille. 2020. Yrittäjät.fi. Viitattu 07.05.2020
<https://www.yrittajat.fi/yrittajat/kaikki-koronasta-yrittajalle/a/yrityksen-sopimukset-talous-ja-korvaukset/korona-ja-yrityksen-rahoitus/koronatuet-yrityksille-626133>

Langinvainio H. 2016. Hyvää elämää koiran kanssa. Koiran vaikutuksesta koiranomistajan hyvinvointiin ja onnellisuuteen. Suomen Kennelliiton julkaisuja 2/2016. Viitattu 23.03.2020
<https://www.kennelliitto.fi/files/hyvaa-elamaa-koiran-kanssa-koiran-vaikutuksesta-koiranomistajan-hyvinvointiin-ja-onnellisuuteen-2016>

Lohi, H. 2017. Green Care -koulutuksen kehittäminen verkostoyhteistyönä. Lumen. Lapin ammattikorkeakoulun verkkolehti. Viitattu 20.04.2020
<https://blogi.eoppimispalvelut.fi/lumenlehti/2017/12/12/green-care-koulutuksen-kehittaminen-verkostoyhteistyona/>

Murto, L. Rautniemi, L. Fredriksson, K. Ikonen, S. Mäntysaari, M. Niemi, L. Paldanius, K. Parkkinen, T. Tulva, T. Ylönen, F. Saari, S. 2004. Eettisyyttä, elastisuutta ja elämää. Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan arviointi yhteistyössä työelämän kanssa. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 5:2004. Tammer-Paino Oy. Helsinki. Viitattu 24.03.2020
https://karvi.fi/app/uploads/2015/01/KKA_504.pdf

Opetusministeriö. 2007. Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:43. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Helsinki. Viitattu 23.03.2020
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-422-1>

Schuurman, N. 2012. ”Hevoset hevosina.” Eläimen ja sen hyvinvoinnin tulkinta. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Joensuu. Viitattu 20.04.2020

Soini, K. Ilmarinen, K. Yli-Viikari, A. Kirveenummi, A. 2011. Green care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. Yhteiskuntapolitiikka 76 (2011):3. Viitattu 25.03.2020
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102903/soini.pdf?sequence=1>

Terapiakoirakoulutus Keteliini. Viitattu 18.3.2020.
<http://www.keteliini.fi/index.php?page=tietoa-aat-stae>

THL. Terveys- ja hyvinvoinninlaitos. 2020. Koronaepidemian sosiaaliset vaikutukset heikoimmassa asemassa oleviin asiakkaisiin ja heidän palveluihinsa. Viitattu 22.4.2020
<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/koronaepidemian-sosiaaliset-vaikutukset-heikoimmassa-asemassa-oleviin-asiakkaisiin-ja-heidan-palveluihinsa?redirect=%2Ffi%2Fweb%2Finfektiotaudit-ja-rokotukset%2Fajankohtaista%2Fajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki. Viitattu 17.03.2020
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

VoiMaa! -hanke. Luonto hyvinvoinnin lähteenä: suomalainen Green Care. Forssa Print. Viitattu 25.03.2020
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/voimaa/greencare.pdf>

Vuorensyrjä, M. Borgman, M. Kemppainen, T. Mäntysaari, M. Pohjola, A. 2006. (Toim.) Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke (SOTENNA): loppuraportti. Sosiaalityön julkaisusarja 4. Opetusministeriö, Euroopan sosiaalirahasto, Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen kuntaliitto. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofia laitos. Jyväskylä. Viitattu 24.03.2020
<http://urn.fi/URN:ISBN:951-39-2593-5>

World Health Organization. 2020. Zoonoses. Viitattu 22.4.2020.
<https://www.who.int/topics/zoonoses/en/>

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelurunko	48
Liite 2: Kirjallinen suostumus tutkimukseen	50

Liite 1: Teemahaastattelurunko

Teemahaastattelurunko:

Tutkimuskysymys: Minkälaisia eläinavusteisia sosiaalialan palveluita Suomessa on tarjolla, ja mitkä ovat sosionomin mahdollisuudet toteuttaa eläinavusteista työskentelyä?

Taustatiedot

1. Mikä ammatillinen koulutustausta sinulla on?
2. Kuinka kauan olet työskennellyt sosiaalialalla/sosionomina?
3. Kuinka kauan olet käyttänyt eläinavusteisia menetelmiä?
4. Mitä elementtejä olet voinut hyödyntää sosionomin koulutuksestasi?
5. Onko sinulla lisäkoulutuksia eläinavusteisuudesta?
6. Työpaikan lyhyt esittely. (Yrittäjä, alainen, vapaaehtoinen)
7. Vaadittiinko sinulta joitain toimintaedellytyksiä ennen kuin pystyit lähteä toteuttamaan eläinavusteista työskentelyä? (esim. luvat, koulutukset)

Työssä käytettävät eläimet

1. Mitä eläimiä käytät työssäsi? Miksi?
2. Oletko luopunut joidenkin eläinten käytöstä asiakastyössä? Miksi?
3. Kenen omia eläimet ovat, joita käytät työssäsi?
4. Kuinka usein käytät eläimiä työssäsi? Miksi?
5. Onko eläimillä jotain koulutuksia tai ovatko ne suorittaneet soveltuvuuskoetta?

Palvelut ja asiakasryhmät

1. Minkälaisia palveluita tarjoat? (Kuntouttava toiminta, virkistystoiminta, opetus, terapia, jne.)
2. Kuka palvelun ostaa/maksaa?
3. Minkälaisia asiakasryhmiä ohjaat? Ovatko eläimet aina mukana asiakastilanteissa? Miksi/Miksi ei?
4. Kuinka pitkiä asiakkuudet ovat?
5. Minkälaisia tavoitteita asiakkaille asetetaan? Esim. erilaiset taidot (motoriset, sosiaaliset, psyykkiset, jne.)
6. Mikä on eläimien rooli tavoitteiden saavuttamisessa? (rauhhoittaja, mukana toiminnassa, seurattava, jne.)
7. Sopivatko tarjoamasi eläinavusteiset palvelut paremmin joillekin tietyille asiakasryhmille?
8. Olisiko mahdollisesti vielä uusia asiakasryhmiä, joille itse haluaisit lähteä toteuttamaan eläinavusteista työskentelyä? Tai koetko, että jollekin asiakasryhmälle ei ole tarjolla eläinavusteisia palveluita tarpeeksi?

Eläinavusteisen työskentelyn haasteet ja mahdollisuudet

1. Mitä haasteita eläimen mukaantulo asiakastilanteeseen luo ohjaajalle? Miten näihin haasteisiin tulee varautua?
2. Aiheuttaako menetelmä positiivisia tai negatiivisia ennakkoluuloja asiakkaissa tai muissa ammattilaisissa? Miten vastaat niihin?
3. Mitkä ovat eläinavusteisen työskentelyn vahvuudet? Entä heikkoudet?

Tulevaisuus

1. Millaisena näet eläinavusteisen työskentelyn tulevaisuuden? Minkälaista muutosta olet nähnyt oman työskentelysi aikana?

2. Millaisena koet työllisyysnäkymät eläinavusteista palvelua tarjoavalle työntekijälle?
3. Minkälaisia toiveita tai kehitysideoita työntekijällä on eläinavusteisen työskentelyn tulevaisuuden suhteen?
4. Sosionomin mahdollisuudet eläinavusteisen työn kentällä?

Liite 2: Kirjallinen suostumus tutkimukseen

Kirjallinen suostumus tutkimukseen

Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan sosionomiopiskelijoiden Jasmin Nietulan ja Virva Poutakiven haastatteluun aiheesta eläinavusteiset sosiaalipalvelut Suomessa.

Minulle on selvitetty, että haastattelut käsitellään luottamuksellisesti, niistä ei voi tunnistaa henkilöllisyyttäni ja niitä käytetään vain opinnäytetyö tarkoitukseen.

Opinnäytetyön valmistuttua kaikki haastattelun nauhoitteet ja muistiinpanot hävitetään. Suostun tutkimuksen tekemiseen ja haastattelujen nauhoittamiseen. Voin keskeyttää osallistumiseni missä vaiheessa tahansa.

Aika ja paikka

Allekirjoitus

Opinnäytetyöstä voi saada tarkempia tietoja:

Jasmin Nietula

Virva Poutakivi